

Metodička artikulacija nastavnih jedinica na nastavi solfeggia: kreativan pristup slušanju glazbe

Petrović, Marin

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:541115>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Muzička akademija u Puli
Odsjek studija glazbene pedagogije

MARIN PETROVIĆ

**METODIČKA ARTIKULACIJA NASTAVNIH JEDINICA NA NASTAVI *SOLFEGGIA*:
KREATIVAN PRISTUP SLUŠANJU GLAZBE**

Diplomski rad

Pula, rujan 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Muzička akademija u Puli
Odsjek studija glazbene pedagogije

MARIN PETROVIĆ

**METODIČKA ARTIKULACIJA NASTAVNIH JEDINICA NA NASTAVI
SOLFEGGIA: KREATIVAN PRISTUP SLUŠANJU GLAZBE**

Diplomski rad

JMBAG: 0303051829, redoviti student

Studijski smjer: Glazbena pedagogija

Predmet: Metodika nastave glazbe 3

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Glazbena pedagogija

Mentor: prof. dr. sc. Sabina Vidulin

Pula, rujan 2023.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, MARIN PETROVIĆ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom METODIČKA ARTIKULACIJA NASTAVNIH JEDINICA NA NASTAVI SOLFEGGIA: KREATIVAN PRISTUP SLUŠANJU GLAZBE koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 5.9.2023.

Potpis

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani MARIN PETROVIĆ, kandidat za magistra GLAZBENE PEDAGOGIJE ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 5.9.2023.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. VAŽNOST UMJETNIČKE GLAZBE U ODGOJU I OBRAZOVANJU UČENIKA	3
3. NASTAVNI PLAN I PROGRAM <i>SOLFEGGIA</i> ZA OSNOVNU GLAZBENU ŠKOLU	5
4. SPOZNAJNO-EMOCIONALNO SLUŠANJE GLAZBE	20
4.1. Teorijski okvir i uvid za osnovnu školu.....	20
4.2. Razine i stupnjevi promjena prema uzrastu	21
4.3. Spoznajno-emocionalno slušanje glazbe u osnovnoj glazbenoj školi: nastava <i>solfeggia</i>	23
5. IZVEDBA NASTAVNIH JEDINICA.....	27
5.1. Pripreve za realizaciju nastave <i>solfeggia</i> u trećemu i četvrtom razredu osnovne glazbene škole	29
5.2. Osvrt na realizirane nastavne jedinice.....	59
5.3. Originalne pripreve za realizaciju nastave <i>solfeggia</i> u trećemu i četvrtom razredu osnovne glazbene škole	65
6. ZAKLJUČAK	95
LITERATURA.....	96
SAŽETAK.....	98
ABSTRACT	99

1. UVOD

Od prvih civilizacija pa sve do društva kakvo poznajemo danas glazba ima važnu ulogu u životu pojedinca. Iako nije osnovna životna potreba, sveprisutna je u ljudskim životima. Izaziva različita emocionalna stanja, pomaže u razvoju djece i u kulturnome osvještavanju. Širi vidike, potpuno je slobodna i, kao svaka umjetnost, daje novu dimenziju čovječanstvu potičući kreativnost i omogućavajući stvaralaštvo.

Iako postoje različite glazbene vrste i žanrovi, motivacija za pisanje ovoga rada proizlazi iz potrebe približavanja umjetničke glazbe mladima. Naime, vrlo se malo vremena posvećuje slušanju glazbe, učenici nemaju naviku slušanja umjetničke glazbe i odlazaka na koncerte te im zbog toga nedostaje općega znanja na tome području. S druge strane, na glazbene preferencije uvelike utječe okolina (obitelj, prijatelji, mediji). Činjenica je da učenici u osnovnoj školi nisu orijentirani na umjetničku glazbu i njihove preferencije nisu usmjerene k njoj. Tako, primjerice, rezultati istraživanja Šulentić Begić (2009) pokazuju da učenici osnovnoškolske dobi radije slušaju popularnu glazbu nego umjetničku glazbu. Iz rezultata istraživanja Dobrote i Ćurković (2006) vidljivo je da učenici imaju pozitivan stav prema umjetničkoj glazbi, s time da učenici četvrtoga razreda imaju pozitivniji stav prema umjetničkoj glazbi od učenika osmih razreda.

Na temelju vlastitoga iskustva i rada s učenicima u glazbenoj školi primjećujem nedostatak zainteresiranosti i poznavanja umjetničke glazbe. Jedan je od mogućih problema i nezanimljivo prezentiranje sadržaja. Upravo zato, a koristeći aktivnost slušanja glazbe i upoznavanja glazbene literature, u diplomskome radu istražujem kako se može unaprijediti auditivna percepcija te utjecati na znanje i vještine učenika, na njihov odgoj i spoznavanje sebe i drugih. U istraživanju koristim novu strategiju rada na području slušanja, spoznajno-emocionalno slušanje glazbe. Primarni razlog je taj što, za razliku od standardnoga pristupa, spoznajno-emocionalno slušanje glazbe nije orijentirano samo na spoznajni segment nastave, već sugerira podizanje razine emocionalnoga prijma glazbe te doživljaja i reakcije na glazbu. Tako, primjerice, učenici upoznavanjem skladatelja i djela u kontekstu vremena i prostora povezuju činjenice s njihovim životom, stajalištima i uvjerenjima.

Pojedini dijelovi ovoga diplomskog rada posvećeni su važnosti umjetničke glazbe u odgoju i obrazovanju učenika te nastavi *solfeggia*, a donosi se i teorijski opis spoznajno-emocionalnoga slušanja glazbe u nastavi *solfeggia* te se ukazuje na dobrobiti koje se korištenjem novoga pristupa slušanju i upoznavanju glazbe manifestiraju kod učenika. Nakon što su pripreve napisane, provedeno je istraživanje u glazbenoj školi u kojoj radim tijekom kojega su se učenici prilikom obrade dviju ljestvica, što je nastavna jedinica koja se realizira na nastavi *solfeggia*, upoznali sa skladateljem i djelom. Bilo je zanimljivo pratiti kako glazba utječe na učenike i koje emocije budi kod njih. Prilikom oblikovanja priprava bilo je neophodno konzultirati nastavni plan i program *solfeggia* za osnovnu glazbenu školu zato što on daje uvid u znanja koja učenik treba svladati u pojedinome razredu. Za istraživanje su odabrani treći i četvrti razred jer su tada učenici dovoljno vješti za svladavanje svih zadataka i ishoda koji su navedeni u pripravama, a obrada ljestvica izabrana je zato što se može dobro povezati sa slušanjem glazbe. Naime, djela su skladana u određenim tonalitetima koji se obrađuju u trećemu ili četvrtom razredu, a moguće je koristiti metode i principe koji su i inače prisutni na nastavi *solfeggia* te sa svime time uskladiti spoznajno-emocionalno slušanje glazbe.

Uz pripreve, rezultate njihove primjene u nastavi te osvrte stručnjaka, na kraju rada donose se ispravljene, tj. poboljšane pripreve, a na osnovi prijedloga procjenjivačica i uvida u rezultate istraživanja. Smatram da pripreve mogu biti poticaj učiteljima za poboljšanje odgojno-obrazovne prakse i inspiracija za oblikovanje kvalitetne nastave *solfeggia* orijentirane prema učeniku.

2. VAŽNOST UMJETNIČKE GLAZBE U ODGOJU I OBRAZOVANJU UČENIKA

Mnogi filozofi, sociolozi, estetičari i umjetnici smatraju umjetnost izvorom estetskoga užitka i doživljaja. „Objašnjavajući značenje umjetnosti kroz povijest, Mikecin (1995) je, između ostalih, istaknuo sljedeće autore i stavove: umjetnošću se izražavaju emocije i ideje (Wollheim, Croce, Collingwood); koristi neizravna sredstva za komunikaciju s jedne osobe na drugu (Tolstoj); umjetnost je medij za samoizražavanje i tumačenje (Heidegger). Baković (1985) napominje kako umjetnost integrira instinktivnu, osjetilnu, emocionalnu i stvaralačku snagu čovjeka. Na povezivanje umjetnosti i intuicije ukazuju Peticari (1996) i Davies (2006). Umjetnost se smatra i jezikom u kojem vladaju dva principa: jedan, koji se obraća našim osjetima i može se slušati, vidjeti ili čuti, a drugi, koji se obraća našem duhu ili našoj duši (Huboldt, prema: Sedlmayr, 2005). S činjenicom da umjetnost posjeduje vlastiti visoko razvijeni i autonomni jezik, slaže se i Peticari (1996)” (Vidulin, 2013, str. 422–423).

Umjetnost potiče na stvaralaštvo. Ona je alat kojim se izražavaju ideje i pobuđuju emocije. Možemo je tumačiti i kao jezik jer se pomoću nje može ostvariti komunikacija između više pojedinaca. Kako se mijenjao svijet i društvo u njemu, tako se mijenjala i umjetnička glazba. Potrebe pojedinca u određenome vremenu određivale su i pravac u kojemu će se kretati glazba. Upravo je to proizvelo razna glazbeno-stilska razdoblja (barok, klasicizam, romantizam itd.) i mnogobrojne uloge koje je glazba imala (svjetovna glazba, duhovna glazba, domoljubna glazba). „Promatra li se odnos glazbe i društva u različitim povijesnim razdobljima, može se uočiti njihova povezanost, u kojoj je glazba ‘odraz specifičnosti vremena u kojem je nastala’ (Brđanović, 2013, str. 94). Ona je svojevrsna preslika aktualnih društvenih odnosa, dok joj je s druge strane ‘oduvijek bio svojstven i princip najave vremena koje dolazi’ (Attali, 1983, str. 24). ‘Zato pri pokušaju razumijevanja nekog društva i smjera kojim ono ide, promatranje njegove glazbe – posebnosti zvukova, umjetnosti i svečanosti, omogućava puno bolji uvid u trenutna društvena kretanja, kao i predviđanje onih budućih, od različitih statističkih podataka i analiza (Attali, 1983)’” (Brđanović, 2017, str. 432). Možemo zaključiti da glazba ima veliku ulogu u kulturnome oblikovanju pojedinca te da je neizostavan dio čovjekove prošlosti, sadašnjosti, ali i budućnosti.

Umjetnička glazba posjeduje, osim estetske ljepote, i vrijednosti koje nas uče povijesti te oblikuje kulturu i društvo. Upravo zato, kako navode Vidulin i Radica,

zadatak je suvremene škole i glazbene nastave „pokazati i dokazati da je umjetnička glazba, kako napominju Roberts (1993) i MacDonald, Hargreaves, Miell (2002), mogućnost formiranja identiteta djece i mladih, važno područje njihove afirmacije (Prendergast i dr., 2009) i neposredan čimbenik (su)kreacije kulture. Osim poticanja razvoja umjetničkog izražavanja i razumijevanja umjetničke glazbe, valja doprinijeti stvaranju identiteta i kulturne svijesti učenika te utjecati na oblikovanje njegovih društvenih svjetonazora i kulturno-vrijednosnog sustava” (Vidulin i Radica, 2017, str. 56). Učenjem umjetničke glazbe, osim što se upoznaju skladatelji, djela i glazbeni pojmovi, razvija se kulturno-umjetnički identitet djece i mladih. Učenici osnovnoškolskoga uzrasta s umjetničkom se glazbom najviše upoznavaju na nastavi glazbene kulture u osnovnoj školi te na nastavi *solfeggia* u glazbenoj školi. Kroz aktivnost slušanja glazbe upoznavaju skladatelje i njihova djela. Pomoću zadataka prepoznavanja tempa, dinamike, izvođača, oblika i sl. upoznavaju se s glazbenim obilježjima i terminima, a putem emocionalnoga aspekta izražavaju osjećaje koje u njima budi umjetnička glazba, kao i asocijacije koje se povezuju s glazbom i koje glazba izaziva.

Ako se učenik ne susreće s umjetničkom glazbom, tj. ako je ne poznaje, ne može je ni zavoljeti. Na to ukazuju i Vidulin i Radica (2017, str. 58): „Umjetnička glazba ne dopire do učenika na isti način kao i popularna, niti njezin prijenos funkcionira na isti način, tj. zahtijeva daleko više budnih receptora. Činjenica je da postoji prirodna otvorenost (potreba, želja) djeteta za glazbom te glazbenim doživljajem i izričajem, ali isto tako djetetov je dosadašnji slušalački repertoar neposredno povezan s njegovim preferencijama.”

3. NASTAVNI PLAN I PROGRAM *SOLFEGGIA* ZA OSNOVNU GLAZBENU ŠKOLU

Glazbeno obrazovanje ima vlastiti odgojno-obrazovni sustav koji je podijeljen na četiri razine: predškolsku, osnovnoškolsku, srednjoškolsku i visokoškolsku. Predškolsko obrazovanje nudi djeci upoznavanje s glazbom kroz različite aktivnosti: pjevanje pjesmica, instrumentalno muziciranje, izvođenje brojalica, slušanje glazbe i sl. U osnovnoj glazbenoj školi, koju učenici mogu upisati već u prvome razredu općeobrazovne osnovne škole, stječu se znanja i vještine koje su osnove za nastavak glazbenoga obrazovanja na srednjemu i visokom stupnju. Srednjoškolsko glazbeno obrazovanje učenici upisuju nakon završenoga osnovnoškolskoga. Ono učenicima nudi prošireno znanje o glazbi predmetima kao što su Harmonija, Polifonija, Glazbeni oblici, Dirigiranje i dr. te ih dijeli na glazbenike teoretičare i glazbenike instrumentaliste. Također priprema učenike za visokoškolsko obrazovanje koje završava stjecanjem akademskoga zvanja.

Glazbene su škole odgojno-obrazovne ustanove koje oblikuju različite profile glazbenika. „Cilj je glazbenoga odgojno-obrazovnog sustava da odgojem i obrazovanjem profesionalnih glazbenika različitih profila i zanimanja stalno proizvodi onaj dio društvene nadgradnje koji je obuhvaćen pojmom glazbene umjetnosti” (*Nastavni planovi i programi za osnovne glazbene škole i osnovne plesne škole*, 2006). Zadaci su glazbene škole omogućiti učenicima stjecanje vještine sviranja i razvijanje glazbenih sposobnosti, pratiti učenikov napredak, razviti osjećaj pripadnosti i bogatstvo različitosti umjetničke glazbe, voditi brigu o darovitim učenicima, brinuti se da se odgojno-obrazovni proces odvija prema suvremenim psihološkim, pedagoškim i metodičkim spoznajama, voditi brigu pri upisu učenika, promicati glazbu te drugi.

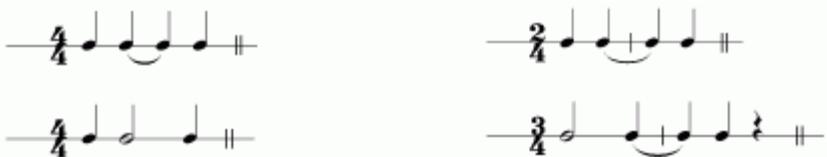

U osnovnoj glazbenoj školi učenici pohađaju nastavu glazbala, *solfeggia* i skupnoga muziciranja. Uče se sljedeća glazbala: glasovir, flauta, blok-flauta, klarinet, saksofon, oboa, fagot, truba, trombon, rog, tuba, violina, viola, violončelo, kontrabas, gitara, tambure, mandolina, harfa, harmonika, udaraljke. Učenici koji žele nastaviti školovanje u srednjoj glazbenoj školi u šestome razredu imaju obvezan klavir i izbornu teoriju glazbe. Nastava je glazbala individualna, dok su nastava skupnoga muziciranja (zbor, orkestar, komorni sastav) i *solfeggia* skupne. Dva sata tjedno izvode se nastava glazbala, *solfeggia* i skupnoga muziciranja koje učenici imaju tek od trećega razreda. Sat skupnoga muziciranja i *solfeggia* traju četrdeset i pet minuta, dok jedan sat nastave

glazbala u prva tri razreda traje trideset minuta, a nakon trećega razreda četrdeset i pet minuta (*Nastavni planovi i programi za osnovne glazbene škole i osnovne plesne škole*, 2006).

Predmet je našega interesa nastavni predmet *Solfeggio*. To je predmet kojim se stječu intonativne vještine te znanja iz teorije glazbe i na kojemu se vježba i poboljšava sluh. Nastava *solfeggia* podijeljena je na više područja: glazbena pismenost, oznake i znakovi, ljestvice, mjera, intervali, akordi, melodija, ritam, diktat, stvaralački rad i slušanje glazbe (*Nastavni planovi i programi za osnovne glazbene škole i osnovne plesne škole*, 2006). Učenje *solfeggia* može se promatrati kao učenje glazbenoga jezika. „Usporedba glazbe s jezikom s pedagoškog je gledišta vrlo plodonosna utoliko što nam otkriva način na koji se glazba uči. Ako, naime, glazba funkcionira kao jezik, onda se, logično, i uči kao jezik. Prihvaćajući takvu plauzibilnu hipotezu mi smo – zahvaljujući uvidima do kojih su u proučavanju procesa učenja jezika došli psiholozi, lingvisti i psiholingvisti – u stanju razumjeti mehanizme učenja glazbenog jezika i prema tim mehanizmima odabrati optimalne strategije podučavanja” (Rojko, 2012, str. 52). Cilj je nastave *solfeggia* glazbeno opismenjavanje, a njezini su zadaci pravilno izvesti melodiju i ritam čitajući notno pismo, zapisati melodiju i ritam pomoću slušnoga prepoznavanja, stvarati i slušati glazbu, usvojiti glazbeno opismenjavanje te koristiti se glazbenim oznakama i znakovima (*Nastavni planovi i programi za osnovne glazbene škole i osnovne plesne škole*, 2006).

Tablica 1. Program *solfeggia* u prvome razredu osnovne glazbene škole

Nastavne cjeline (područja)	Zadaci/ishodi
GLAZBENA PISMENOST	Upoznati notno crtvlje. Upoznati note u G- i F-ključu. Prepoznati, pročitati, izvesti i zapisati cijelu, polovinsku, četvrtinsku i osminsku notu. Prepoznati, pročitati, izvesti i zapisati cijelu, polovinsku, četvrtinsku i osminsku stanku. Prepoznati i pročitati notni zapis u maloj, prvoj i drugoj oktavi. Upoznati predznake: povisilicu, snizilicu i razrješilicu. Obraditi takt, taktnu crtu i predtakt. Upoznati glazbenu abecedu. Upoznati solmizacijske slogove. Upoznati stupanj kao oznaku za mjesto tona u ljestvici. Upoznati glavne stupnjeve u ljestvici i njihova imena.
OZNAKE I ZNAKOVI	Upoznati oznake za ponavljanje, <i>DC al Fine</i> te prvi i drugi završetak notnoga teksta.

	<p>Upoznati osnovne dinamičke oznake: <i>forte</i>, <i>piano</i>, <i>mezzoforte</i> i <i>mezzopiano</i> te <i>crescendo</i> i <i>decrescendo</i>.</p> <p>Upoznati osnovne oznake za brzi, umjereni i spori tempo (<i>allegro</i>, <i>moderato</i> i <i>lento</i>).</p> <p>Upoznati najčešće oznake za način izvođenja glazbenog djela: <i>cantabile</i>, <i>dolce</i>, <i>grazioso</i>.</p> <p>Upoznati oznake za <i>legato</i> i <i>staccato</i>.</p>
LJESTVICE	<p>Obraditi C-, G- i F-dur.</p> <p>Upoznati strukturu ljestvica, označiti tetrakorde, razlikovati cijeli ton i poluton u ljestvici, upoznati glavne stupnjeve i vođicu.</p> <p>Pjevajući ljestvice, razvijati zvukovnu predodžbu o duru te o odnosima među tonovima.</p>
MJERA	<p>Upoznati osnovnu podjelu na jednostavne i složene mjere.</p> <p>Prepoznati i usvojiti dvočetvrtinsku, tročetvrtinsku i četveročetvrtinsku mjeru te odrediti i pravilno izvesti teške i lake dobe u obrađenim mjerama.</p>
INTERVALI	<p>Upoznati cijele tonove i polutonove u obrađenim durskim ljestvicama.</p>
MELODIJA	<p>Pjevati melodije različitih ugođaja, obratiti pažnju na intonacijski čisto pjevanje.</p> <p>Vježbati:</p> <ul style="list-style-type: none"> – intonirati rastavljene akorde glavnih stupnjeva; – izvoditi melodijske vježbe na notnome modulatoru; – izvoditi vježbe zamišljanja tona; – izvoditi litanijske vježbe; – izvoditi didaktičke melodijsko-ritamske vježbe; – izvoditi popijevke s tekstem; – pjevati primjere iz glazbene literature.
RITAM	<p>Usvojiti pojam dobe (četvrtinka) i njezinu podjelu na dva dijela. (Podjelu dobe na četiri jednaka dijela obraditi informativno i vježbati samo s naprednijim učenicima.)</p> <p>Obraditi znakove kojima produljujemo trajanje tona: ligatura, korona i nota s točkom.</p> <p>Obraditi sinkopu (unutar četiri dobe).</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p>Predtakt ili nepotpuni takt.</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p>Ritamske kombinacije koje upotrebljavamo u prvome razredu:</p>

	 <p>Vježbati: – ritamske primjere; – primjere za ritamsko čitanje tonova; – dvolinijske ritamske primjere.</p>
DIKTAT	Prepoznati, zapamtiti i zapisati izvedeni ritam te melodiju istoga i različitoga ritamskog trajanja na glazbeno logičnoj cjelini (u pravilu od dva takta). Pismeni i usmeni diktati: melodijski diktat, ritamski diktat, melodijsko-ritamski diktat.
STVARALAČKI RAD	Vježbati melodijsku, ritamsku i melodijsko-ritamsku improvizaciju. Zamišljati i spontano izvoditi ritmizirane govorene tekstove (brojalice). Improvizirati melodiju na tekst brojalice ili dječje pjesmice. Improvizirati melodiju na notnome modulatoru.
SLUŠANJE GLAZBE	Slušajući glazbu, prepoznati usvojene pojmove agogike, dinamike (<i>forte</i> , <i>piano</i>), <i>legato</i> , <i>staccato</i> , brzo, sporo... Slušati: – narodne i dječje popijevke; – primjere iz glazbene literature.

Tablica 2. Program *solfeggia* u drugome razredu osnovne glazbene škole

Nastavne cjeline (područja)	Zadaci/ishodi
GLAZBENA PISMENOST	<p>Dati pregled vrijednosti nota i stanka: cijela, polovinka, četvrtinka, osminka, šesnaestinka i tridesetdruginka.</p> <p>Upoznati podjelu dobe (u četvrtinskoj, osminkskoj i polovinskoj mjeri) na četiri jednaka dijela.</p> <p>Obraditi tetrakorde u durskim i molskim ljestvicama koje se obrađuju u drugome razredu.</p> <p>Prepoznati i pročitati notni zapis u G- i F-ključu u velikoj, maloj, prvoj i drugoj oktavi.</p> <p>Učvrstiti znanje o predznacima: povisilica, snizilica i razrješilica.</p> <p>Tonove čitati abecedom, solmizacijom i neutralnim slogom.</p> <p>Učvrstiti znanje o predtaktu i upoznati uzmah.</p>
OZNAKE I ZNAKOVI	<p>Učvrstiti dinamičke oznake i upoznati nove: <i>fortissimo</i>, <i>forte</i>, <i>mezzoforte</i>, <i>mezzopiano</i>, <i>piano</i>, <i>pianissimo</i> te <i>crescendo</i> i <i>decrescendo</i>.</p> <p>Upoznati osnovne oznake za brzi, umjereni i spori tempo: <i>vivo</i>, <i>allegro</i>, <i>presto</i>, <i>andante</i>, <i>moderato</i>, <i>adagio</i> i <i>lento</i> te <i>ritardando</i> i <i>accelerando</i>.</p> <p>Upoznati najčešće oznake za način izvođenja glazbenoga djela: <i>cantabile</i>, <i>dolce</i>, <i>grazioso</i>, <i>animato</i>, <i>marcato</i>...</p> <p>Ponoviti znanje o oznakama za <i>legato</i> i <i>staccato</i>.</p>
LJESTVICE	<p>Učvrstiti, ponoviti i intonirati C-, G- i F-dur te obraditi paralelne a-, e- i d-mol (sve vrste).</p> <p>Intonativno učvrstiti ljestvice C-, G- i F-dura te obraditi sve vrste ljestvica u a-, e- i d-molu.</p> <p>Upoznati strukturu ljestvica, označiti tetrakorde, u ljestvici prepoznati cijeli ton i poluton, upoznati glavne stupnjeve, vođicu te povećanu sekundu u harmonijskome molu.</p> <p>Pjevajući ljestvice, razvijati zvukovnu predodžbu o molovima te o odnosima među tonovima.</p> <p>Proširenu ljestvicu rabiti kao notni modulator.</p>
MJERA	<p>Podjela na jednostavne i složene mjere.</p> <p>Osminske mjere: obraditi dvoosminksku i troosminksku mjeru.</p> <p>Polovinske mjere: obraditi dvopolovinsku i tropolovinsku mjeru.</p>
INTERVALI	<p>Prepoznati intervale od prime do oktave po veličini te upoznati njihova imena.</p> <p>Malu, veliku i povećanu sekundu obraditi po vrsti.</p> <p>Prepoznati sluhom malu i veliku sekundu na zadani ton.</p>
MELODIJA	<p>Upjevavanje na notnome modulatoru, posebnu pažnju posvetiti intonacijski čistomu pjevanju.</p> <p>Vježbati:</p> <ul style="list-style-type: none"> – intoniranje rastavljenih akorda glavnih stupnjeva ljestvice; – melodijske vježbe na notnome modulatoru; – vježbe zamišljanja tona; – litanijske vježbe; – didaktičke melodijsko-ritamske vježbe; – popijevke s tekstom; – lagane kanone; – primjere iz glazbene literature.
RITAM	<p>Vježbati:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ritamske primjere; – primjere za ritamsko čitanje tonova; – dvolinijske ritamske primjere; – predtakt i uzmah.

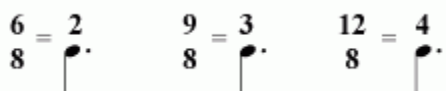
	 <p>Sinkopa (unutar dvije dobe)</p> <p>Ritamske kombinacije:</p> <p>♩ = doba</p> <p>a) ♩ ♩ ♩ ♩</p> <p>♩ ♩ ♩ ♩</p> <p>♩ ♩ ♩ ♩</p> <p>b) ♩ ♩ ♩ ♩</p> <p>Jednostavni dvolinijski ritamski primjeri</p>
DIKTAT	Prepoznati, zapamtiti i zapisati izvedeni ritam te melodiju istoga i različitog trajanja na glazbeno logičnoj cjelini (u pravilu od dva takta). Pismeni i usmeni diktati: melodijski diktat, ritamski diktat i melodijsko-ritamski diktat.
STVARALAČKI RAD	Melodijska, ritamska i melodijsko-ritamska improvizacija. Dovršiti započete melodijske fraze (dominanta – tonika). Improvizirati melodiju na tekst brojalice ili dječje pjesmice. Improvizirati melodiju na notnome modulatoru.
SLUŠANJE GLAZBE	Slušajući glazbu, prepoznati usvojene dinamičke pojmove: <i>forte</i> , <i>piano</i> , <i>legato</i> , <i>staccato</i> , brzo, sporo... Slušati: – narodne i dječje popijevke; – primjere iz glazbene literature.

Tablica 3. Program *solfeggia* u trećemu razredu osnovne glazbene škole

Nastavne cjeline (područja)	Zadaci/ishodi
GLAZBENA PISMENOST	<p>Učvrstiti znanje o podjeli dobe i vrijednosti nota u četvrtinskoj, osminkskoj i polovinskoj mjeri.</p> <p>Učvrstiti znanje o tetrakordima koji se nalaze u durskim i molskim ljestvicama koje se obrađuju u trećemu razredu.</p> <p>Učvrstiti znanje o funkciji tonova i nazivima glavnih stupnjeva u tonalitetu.</p> <p>Prepoznati i pročitati notni zapis u G- i F-ključu u velikoj, maloj, prvoj i drugoj oktavi.</p> <p>Učvrstiti znanje o predznacima: dvostruka povisilica i snizilica.</p> <p>Vježbati transpoziciju notnoga teksta u okviru obrađenih tonaliteta.</p> <p>Vježbati transkripciju u okviru obrađenih mjera.</p> <p>Oznake i znakovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – učvrstiti obrađene agogičke oznake i upoznati nove; – proširiti znanje o oznakama za tempo; – pjevati melodijsko-ritamske primjere u skladu s označenim dinamičkim oznakama.
LJESTVICE	<p>Učvrstiti, ponoviti i intonirati obrađene ljestvice C-, G- i F-dura te a-, e- i d-mola.</p> <p>Obraditi nove ljestvice: D-, B- i A-dur te h-, g- i fis-mol.</p> <p>Upoznati strukturu ljestvica, zapisati i označiti tetrakorde, u ljestvici prepoznati cijeli ton i poluton, upoznati glavne stupnjeve, vođicu te povećanu sekundu u harmonijskome molu.</p> <p>Pravilno intonirati ljestvicu i trozvuke glavnih stupnjeva.</p> <p>Pjevajući ljestvice, razvijati zvukovnu predodžbu o durovima i molovima te o odnosima među tonovima.</p> <p>Proširenu ljestvicu rabiti kao notni modulator.</p>
MJERA	<p>Obraditi četveroosminksku, četveropolovinsku te šestoosminksku mjeru.</p> <p>Šestoosminksku mjeru pravilno izvesti kao dvodobnu mjeru s jedinicom mjere (nota s točkom) te promjenu istovrsne mjere unutar primjera.</p>
INTERVALI	<p>Malu i veliku sekundu, malu i veliku tercu, čistu kvartu i čistu kvintu prepoznati, pravilno intonirati i znati zapisati na zadani ton, a ostale ljestvične intervale prepoznati po veličini.</p> <p>Povećanu kvartu i smanjenu kvintu teorijski obraditi u durskim ljestvicama koje se obrađuju u 3. razredu.</p>
AKORDI	<p>Obraditi durski i molski kvintakord.</p>
MELODIJA	<p>Muzikalno i logično fraziranje notnoga teksta s posebnom pažnjom na intonacijski čistomu pjevanju.</p> <p>Vježbati:</p> <ul style="list-style-type: none"> – upjevavanje na notnome modulatoru; – intonirati rastavljene akorde glavnih stupnjeva ljestvice;

	<ul style="list-style-type: none"> – intonirati melodijske vježbe na notnome modulatoru; – pjevati vježbe zamišljanja tona; – litanjskim vježbama svladavati zahtjevnije melodijsko-ritamske probleme; – pjevati didaktičke melodijsko-ritamske vježbe; – popijevke s tekstom; – pjevati lakše kanone i dvoglasne homofone primjere; – pjevati primjere iz glazbene literature.
RITAM	<p>Vježbati:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ritamske primjere; – primjere za ritamsko čitanje tonova; – dvolinijske ritamske primjere. <p>Predtakt i uzmah (učvrstiti znanje). Sinkopa – unutar dvije dobe (učvrstiti znanje).</p> <p style="text-align: center;">♩ = doba</p> <p style="text-align: center;"></p> <p>Nove ritamske kombinacije u trećemu razredu:</p> <p style="text-align: center;">♩ = doba</p> <p>a) </p> <p>b) </p> <p>c) </p> <p>d) $\frac{6}{8}$ </p>
DIKTAT	<p>Zapamtiti, prepoznati i zapisati izvedeni ritam te melodiju istoga i različitog trajanja na glazbeno logičnoj cjelini (u pravilu od dva takta).</p> <p>Oblici jednoglasnoga diktata pismeno i usmeno: melodijski, ritamski, melodijsko-ritamski.</p> <p>Prepoznati obrađene intervale te durski i molški kvintakord.</p>
STVARALAČKI RAD	<p>Melodijska, ritamska i melodijsko-ritamska improvizacija.</p> <p>Dovršiti započete melodijske fraze (dominanta – tonika).</p> <p>Improvizirati melodiju na tekst brojalice ili dječje pjesmice.</p> <p>Improvizirati melodiju na notnome modulatoru.</p>
SLUŠANJE GLAZBE	<p>Slušajući glazbu, prepoznati usvojene pojmove u dinamici i tempu. Prepoznati zvuk različitih glazbala, odnosno različitih izvođačkih sastava.</p> <p>Prepoznati u glazbenoj literaturi malu glazbenu rečenicu.</p> <p>Slušati:</p> <ul style="list-style-type: none"> – narodne i dječje popijevke te primjere iz glazbene literature.

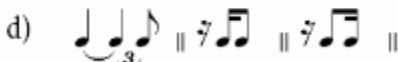
Tablica 4. Program *solfeggia* u četvrtomu razredu osnovne glazbene škole

Nastavne cjeline (područja)	Zadaci/ishodi
GLAZBENA PISMENOST	<p>Učvrstiti znanje o podjeli dobe u četvrtinskoj, osminkoj, polovinskoj, šestoosminkoj, devetoosminkoj i dvanaestoosminkoj mjeri.</p> <p>Jednostavne i složene mjere.</p> <p>Kvintni krug uzlazno i silazno.</p> <p>Svi predznaci u G- i F-ključu.</p> <p>Čitanje i pisanje nota u opsegu G¹ – e³.</p> <p>Učvrstiti znanje o tetrakordima koji se nalaze u durskim i molskim ljestvicama koje se obrađuju u četvrtome razredu.</p> <p>Alteracija kao kromatska promjena nekoga ljestvičnog tona – dijatonski i kromatski poluton.</p> <p>Taktiranje novoobrađenih mjera.</p> <p>Transpozicija notnoga teksta u okviru obrađenih tonaliteta.</p> <p>Transkripcija u okviru obrađenih mjera.</p> <p>Taktiranje kao novi mogući način označavanja doba u obrađenim mjerama.</p>
LJESTVICE	<p>Intonacijski i teorijski učvrstiti obrađene ljestvice.</p> <p>Obraditi nove ljestvice: Es-, E- i As-dur te c-, cis- i f-mol.</p> <p>Upoznati strukturu novih ljestvica, zapisati i označiti tetrakorde, glavne stupnjeve i vođicu.</p> <p>Pravilno intonirati ljestvicu i rastavljene trozvuke glavnih stupnjeva.</p> <p>Pjevajući ljestvice, razvijati zvukovnu predodžbu o durovima i molovima te o odnosima među tonovima.</p> <p>Obraditi intonaciju ljestvičnih tetrakorda.</p> <p>Proširenu ljestvicu rabiti kao notni modulator.</p>
MJERA	<p>Obrada nove devetoosminske i dvanaestoosminske mjere.</p> <div style="text-align: center; margin: 10px 0;"> $\frac{6}{8} = \frac{2}{8} \quad \frac{9}{8} = \frac{3}{8} \quad \frac{12}{8} = \frac{4}{8}$ </div>
INTERVALI	<p>Učvrstiti znanje o intervalima.</p> <p>Veliku i malu sekstu, veliku i malu septimu, čistu oktavu, povećanu sekundu i kvartu i smanjenu kvintu prepoznati, pravilno intonirati i znati zapisati na zadani ton.</p> <p>Steći osnovno znanje o obratima intervala.</p>
AKORDI	<p>Obrada smanjenoga i povećanoga kvintakorda.</p> <p>Intonacija durska, molska povećanoga i smanjenoga kvintakorda.</p>
MELODIJA	<p>Muzikalno i logično fraziranje notnoga teksta s posebnom pažnjom na intonacijski čistomu pjevanju.</p> <p>Vježbati:</p> <ul style="list-style-type: none"> – intonirati rastavljene kvintakorde glavnih stupnjeva ljestvice; – intonirati melodijske vježbe na notnome modulatoru; – pjevati vježbe zamišljanja tonova; – litanijskim vježbama svladavati zahtjevnije melodijsko-ritamske probleme; – intonacija izmjeničnih alteriranih tonova; – pjevati didaktičke melodijsko-ritamske vježbe; – popijevke s tekstom; – pjevati kanone i lagano homofono i polifono dvoglasje; – pjevati primjere iz glazbene literature.
RITAM	<p>Vježbati:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ritamske primjere; – primjere za ritamsko čitanje tonova; – dvolinijske ritamske primjere. <p>Sinkopa – unutar jedne dobe.</p>

	 <p>Novo ritamske kombinacije u četvrtome razredu:</p>
DIKTAT	<p>Zapamtiti, prepoznati i zapisati izvedeni ritam te melodiju istoga i različitog trajanja na glazbeno logičnoj cjelini. Postupno proširiti opseg zadatka. Razvijati učenikova znanja i sposobnosti te glazbeno pamćenje. Oblici jednoglasnoga diktata pismeno i usmeno: melodijski s pomacima izmjeničnih alteriranih tonova; ritamski; melodijsko-ritamski (dijatonski). Prepoznati kvintakorde i obrađene intervale. Prepoznati tetrakorde. Dvoglasje – slušati i prepoznati harmonijske intervale.</p>
STVARALAČKI RAD	<p>Melodijska, ritamska i melodijsko-ritamska improvizacija. Dovršiti započete melodijske i ritamske cjeline (dominanta – tonika). Samostalno stvoriti ritamsko-melodijsku cjelinu. Realizirati melodiju na tekst dječje pjesmice. Improvizirati melodiju na notnome modulatoru.</p>
SLUŠANJE GLAZBE	<p>Slušajući glazbu, prepoznati usvojene pojmove u dinamici i tempu. Prepoznati zvuk različitih glazbala, odnosno različitih izvođačkih sastava. Prepoznati u glazbenoj literaturi malu glazbenu periodu i sekvenciju kao element razvoja skladbe. Slušati vrijedna glazbena djela s ciljem razvijanja glazbenoga ukusa kod učenika.</p>

Tablica 5. Program *solfeggia* u petome razredu osnovne glazbene škole

Nastavne cjeline (područja)	Zadaci/ishodi
GLAZBENA PISMENOST	<p>Učvrstiti znanje o podjeli dobe u dotada obrađenim mjerama te u novima: petoosminkoj, petočetrtnskoj, sedmoosminkoj i sedmočetrtnskoj mjeri.</p> <p>Kvintni krug uzlazno i silazno. Naučiti nizati ljestvice.</p> <p>Čitanje i pisanje nota u opsegu $G^1 - c^3$.</p> <p>Učvrstiti znanje o tetrakordima.</p> <p>Izmjenična i jednostavna kromatska alteracija ljestvičnih tonova.</p> <p>Transpozicija i transkripcija notnoga teksta.</p> <p>Tempo i agogika – proširiti pojmove.</p> <p>Dijatonska modulacija iz dura u prirodni mol i iz dura u dur za kvintu uzlazno i kvintu silazno.</p> <p>Mnogostranost kvintakorda u duru i harmonijskome molu.</p> <p>Obrati durskoga i molskoga kvintakorda.</p>
LJESTVICE	<p>Intonacijski i teorijski učvrstiti obrađene ljestvice.</p> <p>Obraditi nove ljestvice: H-, Des- i Fis-dur te gis-, b- i dis-mol.</p> <p>Upoznati strukturu novih ljestvica, zapisati i označiti tetrakorde i glavne stupnjeve.</p> <p>Pravilno intonirati ljestvicu i rastavljene trozvuke glavnih stupnjeva.</p> <p>Pjevajući ljestvice, razvijati zvukovnu predodžbu o durovima i molovima te o odnosima među tonovima.</p> <p>Intonacija ljestvičnih tetrakorda.</p> <p>Proširenu ljestvicu rabiti kao notni modulator.</p>
MJERA	<p>Obrada novih mjera (samo informativno)</p> <p style="text-align: center;"> $\begin{matrix} 5 & 7 & 5 & 7 \\ 8 & 8 & 4 & 4 \end{matrix}$ </p>
INTERVALI	<p>Učvrstiti znanje o intervalima.</p> <p>Veliku i malu sekstu, veliku i malu septimu, čistu oktavu i sve ljestvične povećane i smanjene intervale prepoznati, pravilno intonirati i znati zapisati na zadani ton.</p> <p>Učvrstiti znanje o obratima intervala.</p> <p>Intonacija povećane kvarte i smanjene kvinte.</p>
AKORDI	<p>Intonacija durska, molska povećanoga i smanjenoga kvintakorda.</p> <p>Obrada durskoga i molskog sekstakorda i kvartsekstakorda.</p> <p>Intonacija dominantnoga septakorda u duru i harmonijskome molu.</p>
MELODIJA	<p>Muzikalno i logično fraziranje notnoga teksta s posebnom pažnjom na intonacijski čistomu pjevanju.</p> <p>Vježbati:</p> <ul style="list-style-type: none"> – intonirati rastavljene kvintakorde glavnih stupnjeva ljestvice; – pjevati vježbe zamišljanja tonova; – litanijskim vježbama svladavati zahtjevnije melodijsko-ritamske probleme;

	<ul style="list-style-type: none"> – intonacija izmjeničnih i prohodnih kromatskih tonova (vježbati na notnome modulatoru); – pjevanje didaktičkih melodijsko-ritamskih primjera; – popijevke s tekstom; – pjevati dvoglasne i lagane troglasne kanone te homofono i polifono dvoglasje; – pjevati primjere iz glazbene literature; – melodijsko-ritamski modulativne primjere iz dura u paralelni mol i iz dura u dur za kvintu uzlazno i kvintu silazno.
RITAM	<p>Vježbati:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ritamske primjere; – primjere za ritamsko čitanje tonova; – dvolinijske ritamske primjere. <p>Novi ritamske kombinacije u petome razredu:</p> <p>a) </p> <p>b) </p> <p>c) </p> <p>d) </p>
DIKTAT	<p>Zapamtiti, prepoznati i zapisati izvedeni ritam te melodiju istoga i različitog trajanja na glazbeno logičnoj cjelini. Postupno proširiti opseg zadatka. Razvijati glazbeno pamćenje.</p> <p>Oblici jednoglasnoga diktata pismeno i usmeno: melodijski s pomacima izmjeničnih alteriranih tonova; ritamski; melodijsko-ritamski (dijatonski). Prepoznati obrađene intervale, kvintakorde i njihove obrate.</p> <p>Prepoznati tetrakorde.</p> <p>Dvoglasje (kraći niz harmonijskih intervala).</p>
STVARALAČKI RAD	<p>Melodijska, ritamska i melodijsko-ritamska improvizacija.</p> <p>Dovršiti započete melodijske i ritamske cjeline (dominanta – tonika).</p> <p>Samostalno stvoriti ritamsko-melodijsku cjelinu. Realizirati melodiju na tekst dječje pjesmice.</p> <p>Improvizirati melodiju na notnome modulatoru.</p>
SLUŠANJE GLAZBE	<p>Slušajući glazbu, prepoznati usvojene pojmove dinamike i tempa. Prepoznati zvuk različitih glazbala, odnosno različitih izvođačkih sastava. Osvijestiti najjednostavnije oblike iz svirane literature.</p> <p>Dvodijelna i trodijelna pjesma.</p> <p>Slušati vrijedna glazbena djela s ciljem razvijanja glazbenoga ukusa kod učenika.</p> <p>Upoznati osnovne različitosti pojedinih razdoblja i njihovih glazbenih predstavnika.</p>

Tablica 6. Program *solfeggia* u šestome razredu osnovne glazbene škole

Nastavne cjeline (područja)	Zadaci/ishodi
GLAZBENA PISMENOST	<p>Učvrstiti znanje o podjeli dobe u dotada obrađenim mjerama. Učvrstiti gradivo o složenim i mješovitim mjerama. Kvintni krug uzlazno i silazno. Učvrstiti obrađeno gradivo. Čitati i pisati note u G- i F-ključu. Vježbati izmjeničnu i kromatsku alteraciju ljestvičnih tonova. Naučiti enharmonijsku zamjenu tona. Svladati transpoziciju i transkripciju notnoga teksta. Tempo i agogika – proširiti pojmove. Znati dijatonsku modulaciju.</p>
LJESTVICE	<p>Intonacijski i teorijski učvrstiti obrađene ljestvice. Pjevati nove ljestvice: Ges-, Cis- i Ces-dur te es-, ais- i as-mol i rastavljene trozvuke glavnih stupnjeva. Upoznati strukturu novih ljestvica, zapisati i označiti tetrakorde, glavne stupnjeve i vođicu. Pjevajući ljestvice, razvijati zvukovnu predodžbu o durovima i molovima te o odnosima među tonovima. Pjevati pet vrsta tetrakorda i naučiti njihovu mnogostranost u duru i harmonijskome molu. Proširenu ljestvicu koristiti kao notni modulator.</p>
MJERA	<p>Utvrđiti naučene mjere.</p>
INTERVALI	<p>Učvrstiti znanje o intervalima. Sve intervale intonirati i znati zapisati na zadani ton. Podjela na konsonantne i disonantne intervale.</p>
AKORDI	<p>Obrati durskoga, molskoga povećanoga i smanjenoga kvintakorda. Mnogostranost durskoga, molskoga, povećanoga i smanjenoga kvintakorda u duru i harmonijskome molu. Intonacija durskoga, molskoga, povećanoga i smanjenoga kvintakorda te durskoga i molskoga sekstakorda i kvartsekstakorda. Dominantni septakord i obrati. Mnogostranost dominantnoga septakorda u duru i harmonijskome molu. Na zadanome tonu graditi dominantni septakord i obrate te odrediti njihovu mnogostranost u duru i harmonijskome molu. Intonacija dominantnoga septakorda i obrata.</p>
MELODIJA	<p>Muzikalno fraziranje notnoga teksta s posebnom pažnjom na intonacijski čistomu pjevanju. Vježbati: – intonirati rastavljene kvintakorde glavnih stupnjeva ljestvice; – intonirati melodijske vježbe na notnome modulatoru; – pjevati vježbe zamišljanja tonova; – litanijskim vježbama svladati zahtjevnije melodijsko-ritamske probleme; – intonirati izmjenične alterirane tonove, tonove u kromatskome prolazu te unutar laganijega melodijskog skoka u duru i molu; – pjevati didaktičke melodijsko-ritamske primjere; – popijevke s tekstom; – pjevati dvoglasne i lagane troglasne kanone te homofono i polifono dvoglasje; – pjevati primjere iz glazbene literature; – intonirati sve vrste tetrakorda na zadane tonove;</p>

	<p>– dijatonska modulacija – osjetiti prijelaz iz jednoga u drugi tonalitet.</p>
RITAM	<p>Vježbati:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ritamske primjere; – primjere za ritamsko čitanje tonova; – dvolinijske ritamske primjere. <p>Novе ritamske kombinacije u šestome razredu:</p> <p>♩ = doba</p> <p>a) </p> <p>b) </p> <p>c) </p> <p>d) </p>
DIKTAT	<p>Zapamtiti, prepoznati i zapisati izvedeni ritam te melodiju istoga i različitog trajanja na glazbeno logičnoj cjelini. Postupno proširiti opseg zadatka.</p> <p>Razvijati učenikova znanja i sposobnosti te glazbeno pamćenje.</p> <p>Oblici jednoglasnoga diktata pismeno i usmeno: melodijski s pomakom izmjeničnih i prohodnih alteriranih tonova; ritamski; melodijsko-ritamski s jednostavnim kromatskim pomacima.</p> <p>Prepoznati obrađene intervale, kvintakorde i njihove obrate.</p> <p>Prepoznati tetrakorde.</p> <p>Prepoznati dominantni septakord i obrate.</p> <p>Dvoglasje – slušati i prepoznati harmonijske intervale.</p>
STVARALAČKI RAD	<p>Melodijska, ritamska i melodijsko-ritamska improvizacija.</p> <p>Dovršiti započete melodijske i ritamske cjeline (dominantna – tonika).</p> <p>Samostalno napisati melodijsko-ritamsku cjelinu.</p> <p>Realizirati melodiju na tekst dječje pjesmice.</p> <p>Improvizirati melodiju na notnome modulatoru.</p>
SLUŠANJE GLAZBE	<p>Slušajući glazbu, prepoznati usvojene pojmove u dinamici i tempu.</p> <p>Prepoznati zvuk različitih glazbala, odnosno različitih izvođačkih sastava. Osvijestiti najjednostavnije oblike iz svirane literature.</p> <p>Dvodijelna i trodijelna pjesma.</p> <p>Slušati vrijedna glazbena djela s ciljem razvijanja glazbenoga ukusa kod učenika.</p> <p>Upoznati osnovne različitosti pojedinih razdoblja i njihovih glazbenih predstavnika.</p>

Kao što je navedeno, u trećemu se razredu obrađuje ljestvica B-dura, a u četvrtome ljestvica E-dura. Iskoristio sam slušanje glazbe da bih obradio te nastavne jedinice. U trećemu smo razredu slušali djelo skladatelja L. van Beethovena Sonata u B-duru, op. 22, br. 11, I. stavak, a u četvrtome razredu također djelo L. van Beethovena Sonata u E-duru, op. 109, br. 30, I. stavak. Učenici su od prvoga razreda upoznati s pisanjem diktata, što je bio jedan od zadataka prilikom slušanja u kojemu su morali prepoznati prvu temu te su njezine pojedine dijelove trebali složiti pravilnim redoslijedom. Sonatni oblik nije predviđen planom i programom u osnovnoj glazbenoj školi, ali obradio sam ga jer smo slušali prvi stavak sonate i većina ga je učenika djelomično upoznala na nastavi instrumenta.

4. SPOZNAJNO-EMOCIONALNO SLUŠANJE GLAZBE

4.1. Teorijski okvir i uvid za osnovnu školu

Spoznajno-emocionalni pristup slušanja glazbe spaja spoznajnu i emocionalnu dimenziju slušanja glazbe i pridonosi prihvaćanju djela na osobnoj razini. Uz slušanje glazbe učenici osjećaju, komentiraju i izražavaju svoje dojmove te vrednuju glazbu. Svrha slušanja glazbe očituje se kroz učenikovo doživljavanje, razumijevanje i prihvaćanje umjetničke glazbe. „U spoznajno-emocionalnom pristupu teži se tome da djeca (umjetničku) glazbu prihvate unutar svog preferencijskog okvira, a da bi do toga došlo, potiče se stvaranje cjelovitijeg doživljaja uz primjerenu glazbenu i izvanglazbenu aktivnost” (Vidulin, Plavšić i Žauhar, 2020, str. 100). Uz upoznavanje glazbala, pjevačkih glasova, solističkih, komornih i skupnih načina izvođenja glazbe, glazbenih oblika, instrumentalnih, vokalnih i vokalno-instrumentalnih vrsta te glazbeno-stilskih razdoblja, prema spoznajno-emocionalnome pristupu slušanja glazbe potrebno je pobliže upoznati i skladatelja i djelo kroz proces razgovora i diskusije, demonstraciju dijelova skladbe ili cjeline sa specifičnim zadacima. Glazba se može doživjeti slušanjem, pjevanjem i/ili sviranjem melodije, izvođenjem ritamskoga obrasca, izvođenjem glazbenoga oblika, plesom i slično. Zadaci analitičkoga tipa nadopunjuju se zadacima za poticanje emocionalnoga doživljaja.

Spoznajno-emocionalni pristup slušanju Radica (Vidulin i Radica, 2017) je podijelila na upoznavanje strukture i na emocionalni prijam. „Glazbeno-teorijska logika nalaže da se kod upoznavanja glazbenih struktura izučavaju najprije elementi (motiv, fraza) pa tek onda veće glazbene cjeline (rečenice, periode), sve do cjelovitih glazbenih oblika (dvodijelna i trodijelna pjesma, tema s varijacijama, rondo, sonatni oblik)” (Vidulin, Plavšić i Žauhar, 2020, str. 101). Upoznavanje glazbenih struktura započinje uočavanjem promjena u skladbi koje se uvode po stupnjevima, od očitih prema teže uočljivima. „Promjene prvog stupnja obuhvaćaju razlikovanje pojmova instrumentalno – vokalno, tiho – glasno, tutti – solo, brzo – sporo, dur – mol. Promjene drugog stupnja odnose se na uočavanje ponavljanja i kontrasta. Promjene trećeg stupnja usmjerene su na prepoznavanje tipova glazbenih odsječaka: izlaganje teme, prijelazi (mostovi), kontrastni odsječci, reprizni odsječci, uvod, zaključak, dok se na četvrtom stupnju odnose na tonalitet, modulaciju, razlike homofono – polifono” (Vidulin,

Plavšić i Žauhar, 2020, str. 102). Kroz četiri se stupnja promatra i razina glazbenoga doživljaja. „Prvi stupanj odnosi se na glazbu izražene ritmičnosti (plesna glazba), a drugi na glazbu koja nedvosmisleno nešto prikazuje (programna glazba). Na trećoj su razini skladbe s konkretnim naslovima, ali usmjerene na osjećaj i raspoloženje, dok se na četvrtoj razini nalaze skladbe apsolutne glazbe” (Vidulin, Plavšić i Žauhar, 2020, str. 102).

Emocionalni doživljaj glazbe ne mora biti jednak kod svakoga pojedinca, ali mogu se zamijetiti neke pravilnosti. Brzi se tempo povezuje s veseljem i ljutnjom, a spori s tugom i nježnošću. Durovi se povezuju s ugodnim emocijama, dok se molovi povezuju s neugodnim emocijama. Isto tako, dinamika i različiti načini artikulacije utječu na visoko ili nisko uzbuđenje. „Osim identifikacija emocija koje glazba prenosi, slušanje glazbe može biti praćeno i vlastitim emocionalnim reagiranjem. Znakovi (eng. cues) koji dovode do emocionalne reakcije tijekom slušanja glazbe su probabilistički, što znači da će pojedinačni znak tek s određenom vjerojatnošću dovesti do neke reakcije (Juslin i Laukka, 2003). Udio jednog znaka u izazivanju neke emocionalne reakcije može se razlikovati od udjela drugog znaka, a povrh toga različiti znakovi mogu biti, a najčešće i jesu, međusobno u interakciji (Juslin i Lindström, 2010). Dio znakova koji sudjeluju u izazivanju emocionalne reakcije usvaja se uslijed dugoročnog izlaganja glazbi i kulturno je specifičan” (Vidulin, Plavšić i Žauhar, 2020, str. 103). Emocionalni doživljaj glazbe u školi oplemenjuje nastavu, smanjuje otpor učenika prema klasičnoj glazbi te obogaćuje njihovu opću kulturu i kulturu slušanja glazbe.

4.2. Razine i stupnjevi promjena prema uzrastu

Već se u predškolskim ustanovama djeca susreću s umjetničkom glazbom. Čak i djeca predškolskoga uzrasta mogu odrediti neke glazbene sastavnice poput visine i trajanja tonova, glasnoće i brzine, ugođaja glazbe, karaktera glazbenoga djela, glazbala, glasova itd. S druge strane, emocionalni je prijam jači jer se doživljaj glazbe smatra primarnim, a s time je povezano i izražavanje emocija i asocijacija. U školama je veći naglasak na spoznajnome slušanju glazbenih djela. Uz pjevanje, sviranje i glazbenu kreativnost, slušanje je glazbe jedno od područja na nastavi *Glazbene kulture*. „Njime se razvijaju slušna koncentracija i vještina analize djela te se

uspostavlja osnova za razvoj estetskih kriterija pri vrednovanju glazbe. Djeca upoznaju visinu i trajanje tona, dinamiku i tempo, vokalnu, instrumentalnu i vokalno-instrumentalnu glazbu, glazbala, izvođačke sastave. Očekuje se da se sve navedeno usvoji na razini prepoznavanja” (Vidulin, Plavšić i Žauhar, 2020, str. 106).

Prva tri razreda općeobrazovne osnovne škole usmjerena su na promjene prvoga stupnja. Važno je doživjeti i izvoditi glazbu. Konkretni oblik skladbe nije predmet bavljenja, ali učitelj/učiteljica tijeloglazbom (plesom) može ukazati na dvodijelni glazbeni oblik tako da se učenici u dijelu *a* gibaju na jedan način, a u dijelu *b* na drugi. Učenici glazbeni rječnik upotpunjuju izrazima *skladatelj*, *dirigent*, *izvođač* i prepoznaju naziv djela koje su slušali. „Priče o osobama koje su skladale djelo, o onima koje ga izvode pjevajući, svirajući, plešući, dirigirajući, pa i o publici, također su važan dio glazbene kulture kojim se dotiče spoznajni i emocionalni dio djetetove sposobnosti” (Vidulin, Plavšić i Žauhar, 2020, str. 106–107).

Od četvrtoga do osmog razreda općeobrazovne osnovne škole učenici upoznaju djela u cjelini, ali i fragmentarno. Od učenika se očekuje da analiziraju i percipiraju promjene drugoga i trećeg stupnja. „Promjene drugog stupnja (malo teže zamjetljive) odnose se na sljedeće: uočavanje ponavljanja, varijacija i kontrasta, glazbenih oblika, skupina glazbala, vrsta glasova (podjela), instrumentalnih i pjevačkih sastava, glazbenih vrsta. Navedeno predstavlja temelj analizi glazbe u petom i šestom razredu, dok se promjene trećeg stupnja poput uočavanja različitih tipova glazbenih odsječaka, razlika dura i mola, modulacije i mutacije, promjene mjere, homofonije i polifonije, mogu postaviti kao zadatci u sedmom i osmom razredu” (Vidulin, Plavšić i Žauhar, 2020, str. 107). Treću razinu emocionalne dimenzije dostižu učenici petoga i šestog razreda, a četvrtu razinu učenici sedmog i osmog razreda. „Kao što je navedeno (Vidulin i Radica, 2017), na trećoj razini predstavljaju se skladbe konkretnih naslova koje su više usmjerene na raspoloženje i unutar kojih je naglasak pretežno na jednoj emociji. Na ovoj razini od velikog će značaja biti aktivno izvođenje melodijskog materijala iz djela koje se sluša. Na četvrtoj razini riječ je o skladbama apstraktnog naziva, koje se pojavljuju i ranije tijekom školovanja: koncerti, simfonije, sonate, gudački kvarteti, glazbeno-scenska djela i slično” (Vidulin, Plavšić i Žauhar, 2020, str. 107). Učenici prepoznaju glazbeni volumen, glazbu u prostoru i pokretačku energiju. Prilikom opisivanja djela koriste izraze kao što su *napetost*, *opuštanje*, *gradacija*,

degradacija i sl. „Prilikom slušanja, učenici i učenice se mogu usredotočiti samo na praćenje dviju glavnih tema, potom njihovih finijih distinkcija, uočavanje većih cjelina te zaključiti da se prepoznaju različiti osjećaji o kojima glazba progovara. Tijekom završnog slušanja mogu se na shematski prikaz dopisati i prethodno naznačeni opisi, sve u cilju da se skladba doživi kao proces. U ovoj je fazi važno upoznati skladateljicu/skladatelja i, u onoj mjeri u kojoj je u osnovnoj školi moguće i izvedivo, povezati se s vremenom u kojem živi ili je živjela/živio” (Vidulin, Plavšić i Žauhar, 2020, str. 108).

Pretpostavka je, iz glazbeno-pedagoškoga konteksta, da će skladba biti trajnije usvojena ako učenici prepoznaju njezine sastavnice, upoznaju skladatelja i njegov život i rad te smjeste djelo u kontekst vremena i društvenih okolnosti. Čimbenici koji utječu na slušanje glazbe i upoznavanje glazbene literature u školi učiteljevo su poznavanje glazbene literature te metodička priprema i provođenje aktivnosti.

4.3. Spoznajno-emocionalno slušanje glazbe u osnovnoj glazbenoj školi: nastava *solfeggia*

Nastava *solfeggia* idealna je okolina za slušanje umjetničke glazbe jer učenicima glazbena škola nije obvezna. Učenici žele naučiti svirati instrument i izvoditi umjetničku glazbu. Slušanje glazbe na nastavi *solfeggia* može pomoći ne samo u upoznavanju umjetničke glazbe, nego i u području pisanja diktata, obradi teorijskih glazbenih sadržaja, svladavanju ritma, pri obradi novih tonaliteta i sl. Područje slušanja glazbe približava učenike umjetničkoj glazbi, a učiteljima omogućava unošenje noviteta u nastavu, što je može učiniti zanimljivom. Spoznajno-emocionalnim slušanjem glazbe učenike se može više zainteresirati.

Sistematizaciju osnovnih obilježja spoznajno-emocionalnoga slušanja glazbe na nastavi *solfeggia* u osnovnoj glazbenoj školi iznose Kazić i Vidulin (2021). Navode da je cilj oblikovati kulturno-umjetnički svjetonazor učenika, a zadatak razviti i unaprijediti (glazbene) kompetencije učenika. Svrha je doživljavanje, intenzivnije razumijevanje i prihvaćanje glazbe, a razlikuju se emocionalna i spoznajna razina prijma glazbe.

Tablica 7. Načini realizacije slušanja i ishodi (prema Kazić i Vidulin, 2021)

Načini realizacije slušanja	<ul style="list-style-type: none"> – doživljavanje i upoznavanje glazbe (analitičko-sintetički pristup) – višemodalni doživljaj glazbe i aktivnost učenika (pjevanje, kanonski postupak, sviranje na dječjemu instrumentariju, zajedničko aranžiranje, kreativne igre, kvizovi, ritmika i dr.)
Ishodi	<ul style="list-style-type: none"> – doživljaj djela – grafičko i auditivno prepoznavanje i razumijevanje svih pojmova i pojava koji se obrađuju pomoću specifičnih alata i postupaka – prihvaćanje glazbe u okolnostima slušanja cjeline ili njezinih sastavnica – sposobnost samostalnoga izvođenja drugih primjera sličnih komponenata – radoznalost i motivacija za kreativno istraživanje i izražavanje – izražavanje i identifikacija emocionalnih stanja – povezivanje sa životom – usvajanje temeljnih ljudskih vrijednosti

U školskoj godini 2021./2022. provedeno je istraživanje u kojemu je sudjelovalo gotovo 1000 učenika drugoga, trećega i petog razreda četrnaest glazbenih osnovnih škola u Republici Hrvatskoj. Učenici su podijeljeni u dvije grupe: kontrolnu grupu koja je radila prema standardnome pristupu nastavi *solfeggia* te eksperimentalnu grupu koja je radila prema spoznajno-emocionalnome pristupu. „Općenito, rezultati su pokazali da se djeci nastava *solfeggia* sviđa te da im se sviđaju glazbena djela koja su se slušala na nastavi. (...) Ipak, učenici koji su nastavu pratili prema SES-u izrazili su veće sviđanje i nastave i glazbenoga isječka. Nadalje, slušanje glazbe kod obaju je pristupa u djece izazvalo umjerenu do jaku pobuđenost, što ukazuje na to da na nastavi *solfeggia* ima prostora za emocionalno slušanje” (Vidulin, 2023, str. 22).

Budući da su objavljeni rezultati za treći razred, donosimo nekoliko važnih podataka. S 423 učenika trećega razreda podijeljenih u dvije skupine, kontrolnu i eksperimentalnu, realizirane su dvije pripreve – jedna za drugom, u razmaku od tjedan dana. Prvom se pripravom utvrdio e-mol, a drugom ritam. „Cilj je istraživanja bio ispitati utjecaj pristupa nastavi *solfeggia* na doživljaje o nastavi te doživljaj slušanoga glazbenog djela, kao i znanje stečeno na satu” (Vidulin, Žauhar i Plavšić, 2023, str. 182). Između ostaloga, ispitan je doživljaj nastave *solfeggia* i rezultati ukazuju na to da su učenici koji su nastavu pratili prema pristupu SES izrazili veće sviđanje.

„Upitani što im se na nastavi sviđjelo, učenici su kod obaju pristupa u velikoj mjeri navodili da im se sviđjela glazba ili aktivnost slušanja (na prvoj nastavnoj jedinici

u više od 50 % zabilježenih odgovora, a na drugoj između 35 i 50 %). Navodili su i da su im se svidjele druge aktivnosti provedene tijekom nastave, pri čemu su za obje nastavne jedinice u toj kategoriji bili zastupljeniji odgovori djece uključene u pristup STD (40 % u prvoj i 55 % u drugoj nastavnoj jedinici, u usporedbi s 30 % u prvoj i 45 % u drugoj nastavnoj jedinici kod SES-a)" (Vidulin, Žauhar i Plavšić, 2023, str. 183).

Rezultati istraživanja ukazuju i na doživljaj glazbenoga djela. Veću razinu sviđanja iskazuju učenici koji su nastavu pratili prema SES-u. „Kad su učenici upitani na što ih je potaklo slušanje glazbe, slični su odgovori zabilježeni kod obaju pristupa nastavi na objema nastavnim jedinicama. Navodili su da je slušanje glazbe potaknulo osjećaje (oko 25 % zabilježenih odgovora) i asocijacije (oko 25 %), da ih je potaknulo na ponovno slušanje iste glazbe (oko 15 %) te na razmišljanje o daljnjemu bavljenju glazbom (oko 10 %). U dijelu odgovora stajalo je da glazba nije bila poticajna (oko 10 %), a preostali odgovori nisu ulazili ni u jednu od navedenih kategorija odgovora" (Vidulin, Žauhar i Plavšić, 2023, str. 184).

Istraživanjem je ispitano i znanje stečeno na nastavi. „Na cjelokupnome se uzorku pokazalo da su učenici u prosjeku prilikom testiranja znanja neposredno nakon završetka nastave pokazali umjerene razine znanja te ostvarili oko 70 % točnih odgovora, neovisno o pristupu nastavi *solfeggia*. Međutim, kad su analizirani podaci podskupa učenika koji su prisustvovali neposrednomu i odgođenom testiranju znanja, rezultati su se ponešto razlikovali za dvije nastavne jedinice. Kod prve su nastavne jedinice učenici kod obaju pristupa i u objema točkama mjerenja pokazali umjerene razine znanja (oko 70 % točnih odgovora). Kod druge se nastavne jedinice kod obaju pristupa nastavi pokazalo da je izvedba na testu bila bolja kod neposrednoga nego kod odgođenog testiranja te da su učenici koji su bili izloženi SES-u ostvarili bolji uspjeh" (Vidulin, Žauhar i Plavšić, 2023, str. 184).

Rezultati istraživanja ukazuju na to da se učenicima sviđaju aktivnost slušanja glazbe i glazba koju su slušali, dok su veće emocionalno iskustvo iskazali učenici koji su nastavu pratili po spoznajno-emocionalnome pristupu, koji su ujedno imali poticaj ponovno slušati istu glazbu. Iz istraživanja se također može zaključiti da učenici koji su pratili nastavu po spoznajno-emocionalnome pristupu pokazuju veće znanje od učenika koji su pratili nastavu po standardnome pristupu.

Učenici glazbene škole gotovo se svakodnevno susreću s umjetničkom glazbom, što kroz nastavu instrumenta, što kroz vježbanje. Budući da im je umjetnička glazba svakodnevica, nešto više izražavaju emocije, a spoznajno-emocionalno slušanje glazbe idealan je pristup slušanju, za razliku od analitičkoga slušanja. „O svojem emocionalnom doživljaju tijekom slušanja, kao i o asocijacijama koje su se pojavljivale tijekom slušanja, učenici su pisali odgovarajući na pitanje na što ih je potakla glazba, a navodili su i želju za ponovnim slušanjem te promišljanja o bavljenju glazbom. Takvi nalazi pokazuju da su učenici glazbene škole općenito otvoreni za aktivnosti koje nisu usmjerene isključivo analitičkomu slušanju” (Vidulin, 2023, str. 22).

Možemo zaključiti da spoznajno-emocionalno slušanje glazbe na nastavi *soffeggia* donosi višestruke prednosti i bolje utječe na učenike. Vidulin (2023) ističe da se prednosti SES-a očituju u većemu sviđanju nastave i glazbenoga djela te u potencijalno višim razinama stečenoga znanja.

5. IZVEDBA NASTAVNIH JEDINICA

Pisanje priprava za bilo koju nastavnu jedinicu iziskuje od učitelja mnogo znanja te vremena posvećenoga pripremanju sata. Učitelj treba biti dobro upoznat s nastavnom cjelinom koju obrađuje, ali i s nastavnim tehnikama, metodama, strategijama i postupcima koje može koristiti da bi što više motivirao učenike i približio im temu te olakšao učenje. Na nastavi *sofeggia* u području slušanja i upoznavanja glazbe uz standardni pristup možemo koristiti i spoznajno-emocionalni pristup koji od učitelja zahtijeva još više vremena i znanja za pripremu sata. Potrebno je pobliže se upoznati ne samo s djelom i skladateljem/skladateljicom, nego i s vremenom u kojemu su živjeli te pronaći zanimljivosti iz njihovih života koje će zainteresirati učenike i motivirati ih za samostalni rad i istraživanje.

Učitelj treba vrlo pažljivo birati djelo koje će se slušati jer nisu sva djela prikladna za nastavne svrhe. „Intenzivnim i pažljivim slušanjem raznovrsnih djela umjetničke glazbe iz različitih glazbeno-stilskih razdoblja nastavnik će identificirati ona djela koja odražavaju prepoznatljive odlike umjetničke glazbe, a kojima bi mogao zainteresirati učenike, poput upečatljive melodije, specifičnoga ritma i ugođaja. Odabir se temelji na glazbi, ali se istražuju i ostale karakteristike djela koje se smatraju relevantnima. Osobita se pažnja posvećuje paleti različitih osjećaja i mogućemu emocionalnom prijemu glazbenoga djela kod učenika, njihovu dosadašnjem znanju, slušalačkim navikama, vještinama i preferencijama” (Vidulin, 2021, str. 7). Vidulin također navodi da djelo treba zadovoljiti nekoliko kriterija: 1. primjerenost dobi učenika, njegovim vještinama, sposobnostima i dotadašnjemu znanju; 2. usklađenost glazbenoga djela s nastavnim sadržajima za pojedini razred, s naglaskom na melodijsko-ritamsku komponentu; 3. utvrđivanje uloge i vrijednosti glazbenoga djela za holistički odgoj i obrazovanje djeteta.

Nakon odabira djela i istraživanja potrebno je osmisliti zadatke i aktivnosti za slušanje glazbe na nastavi. Za uspješnu pripremu zadataka i aktivnosti valja imati na umu da spoznajno-emocionalno slušanje podrazumijeva tri razine slušanje: početno, središnje i završno. Početno je slušanje emocionalno, središnje je pretežito spoznajno, a završno je spoznajno-emocionalno. „Početno slušanje treba biti emocionalno: sluša se i doživljava ili djelo u cijelosti ili pak jedan njegov zaokruženi fragment, bez zadataka i dodatnih podražaja. To je slušanje spontano, a nakon njega slijedi razgovor o

dojmovima učenika o glazbenome djelu koje su poslušali. Središnje je slušanje prije svega spoznajnoga (analitičkoga) karaktera, iako se potiče i emocionalna sastavnica. Učenici su motivirani i vođeni glazbenim i izvanglazbenim podražajima prema intenzivnijemu doživljaju i upoznavanju glazbenoga djela. Slušanje je višemodalno, usmjereno je pitanjima i aktivnostima u kojima učenici aktivno sudjeluju. Završno slušanje, kojim se ujedno i rezimira gradivo, spoznajnoga je (sintetičkoga) i emocionalnoga karaktera te je uglavnom spontano. Njime se propituje ukupan dojam i potiču različiti načini učeničkoga izražavanja” (Vidulin, 2021, str. 7). Takvim prezentiranjem djela učenici imaju priliku bolje doživjeti djelo te obogatiti svoje znanje i smanjiti otpor prema slušanju umjetničke glazbe.

Pritom je potrebno koristiti različite nastavne metode. Uz nastavnu metodu demonstracije, potrebno je istaknuti i metodu razgovora kojom se utječe na razvoj mišljenja i govora učenika, potiče njihova samostalnost, a razgovor ima i odgojnu vrijednost (Vidulin, 2021). Osim demonstracije i razgovora, učitelj može pojašnjavati, poučavati, sistematizirati i rezimirati podatke koji su učenicima predstavljeni tijekom sata. Od iznimne su važnosti i tehnička sredstva i pomagala te multimedijски izvori pa se iz originalne audio- ili videosnimke tehnički obrađuju i adaptiraju kraći isječci iz glazbenih djela koji se zatim realiziraju pjevanjem, sviranjem i plesanjem, izrađuju se grafički prilozi, nastavni listići, prezentacije u programu *PowerPoint* te ostali izvanglazbeni rekviziti (Vidulin, 2021).

Da bi učitelj kvalitetno pripremio nastavu, potrebni su znanje i vještine u korištenju različitih nastavnih metoda te sredstava i pomagala. Od iznimne je važnosti da se učitelj s nastavnom jedinicom upozna do najsitnijih detalja da bi mogao svoje znanje prenijeti na učenike.

U nastavku slijede pripreve za konkretne nastavne jedinice koje su izvedene u trećemu i četvrtom razredu osnovne glazbene škole.

5.1. Priprave za realizaciju nastave *solfeggia* u trećemu i četvrtom razredu osnovne glazbene škole

Mužička akademija u Puli

Odsjek za glazbenu pedagogiju

PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE NASTAVNOGA SATA

Obrada ljestvice B-dura

(Naslov nastavne jedinice)

Zagreb, 28. ožujka 2023.

Osnovni podatci					
Ime i prezime:	Marin Petrović				
Godina studija:	Preddiplomski				Diplomski
	I.	II.	III.	IV.	I.
Ak. godina:	2022./2023.				
Naziv kolegija:	Metodički praktikum i praksa				
Nositeljica:	izv. prof. dr. sc. Sabina Vidulin				

Nastavni sat																		
Mentorica:		izv. prof. dr. sc. Sabina Vidulin																
Nastavni predmet:		<i>Solfeggio</i>																
Odgojno-obrazovna ustanova i razred																		
Osnovna škola																		
Razredna nastava			Predmetna nastava						Gimnazija				Osnovna glazbena škola					
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	
Nastavno područje:		Slušanje i upoznavanje glazbe																
Nastavna cjelina:		Ljestvice																
Nastavna jedinica:		Ljestvica B-dura L. van Beethoven: Sonata u B-duru, op. 22, br. 11, I. stavak																
Cilj obrade nastavne jedinice:								Upoznati značajke ljestvice B-dura kroz sonatni oblik te djelo i život skladatelja L. van Beethovena										
Korelacija s drugim predmetima/područjima:											Povijest glazbe, Glazbeni oblici							
Tip sata:		Obrada novoga gradiva						Ponavlanje				Vježbanje						

Ishodi učenja	
ZNANJA (činjenična i teorijska) Učenik će:	Shvatiti značajke ljestvice B-dura
	Analizirati i sintetizirati dijelove sonatnoga oblika
	Vrednovati život i djelo skladatelja u kontekstu vremena i prostora
VJEŠTINE (spoznajne, psihomotoričke, socijalne) Učenik će:	Razviti sposobnost aktivnoga slušanja glazbenih primjera
	Razviti sposobnost emocionalnoga promišljanja prilikom slušanja umjetničkih djela
	Izraziti emocije prilikom slušanja umjetničkih djela
SAMOSTALNOST Učenik će:	Sudjelovati u nastavi
	Odgovarati na pitanja
	Aktivno slušati glazbene primjere
ODGOVORNOST Učenik će:	Pažljivo pratiti nastavu
	Aktivno pristupiti radu
	Sudjelovati u komunikaciji

Načini vrjednovanja učeničkih postignuća:	Razgovor, poticanje na suradnju, zainteresiranost na satu
Postupci motivacije učenika:	Slušanje, razgovor, komentiranje, poticanje aktivnosti slušanja glazbenih primjera kroz prethodno postavljene zadatke

Artikulacija nastavne jedinice

Etapa nastavnoga sata i vremenska struktura	Učitelj:	Učenik:	Oblici rada	Nastavne metode	Nastavna sredstva i pomagala
Uvodni dio Trajanje: 10 minuta	Postavlja pitanja	Odgovaraju na pitanja	Frontalni oblik	Metoda razgovora, metoda, usmenoga izlaganja, metoda demonstracije	Računalo, zvučnici
Središnji dio Trajanje: 25 minuta	Određuje u koje se vrijeme izvodi koji dio skladbe, postavlja pitanja, izlaže novo gradivo	Odgovaraju na pitanja, usmjeravaju pažnju na novo gradivo	Frontalni oblik	Metoda demonstracije, metoda usmenoga izlaganja, metoda razgovora	Ploča, glasovir
Završni dio Trajanje: 10 minuta	Postavlja pitanja	Pažljivo slušaju, odgovaraju na pitanja	Frontalni oblik	Metoda razgovora, metoda usmenoga izlaganja, metoda demonstracije	Glasovir

Razrada nastavnoga sata po etapama

UVODNI DIO

Opis uvodnoga dijela	Pitanja/upute
<p>Nakon pozdrava i kratkoga razgovora s učenicima slijedi slušanje djela. Učenici dobivaju naputak da se opuste i poslušaju djelo.</p> <p>UVODNO SLUŠANJE Uvodno slušanje zapisa s <i>YouTubea</i>: https://www.youtube.com/watch?v=i_Z_PTWrhk0&t=470s. (00:20 – 07:50) Nakon slušanja postavljam pitanja.</p> <p>Nakon razgovora zapisujem na ploču ime skladatelja i djela koje smo slušali: L. van Beethoven: Sonata u B-duru, op. 22, br. 11, I. stavak</p>	<p><i>Je li vam djelo bilo zanimljivo? Što vam se svidjelo, a što nije? Kako ste se osjećali tijekom slušanja? Jeste li već čuli ovo djelo i znate li tko je njegov skladatelj?</i></p>

SREDIŠNJI DIO

Opis središnjega dijela	Pitanja/upute
<p>Središnji dio započinjemo pokazivanjem fotografije skladatelja (<i>Prilog 1.</i>) i iznošenjem osnovnih podataka o njemu.</p> 	

Prilog 1. L. van Beethoven

Potom postavljam pitanja.

„L. van Beethoven je skladatelj rođen u Njemačkoj, a živio je u Beču. Djelovao je u razdoblju klasicizma.”

„Klasicizam povezujemo s 18. stoljećem. Beethovenovi su suvremenici, također predstavnici klasicizma, bili J. Haydn i W. A. Mozart.”

Nakon toga iznosim neke zanimljivosti iz Beethovenova života. „Prvi javni nastup održao je sa sedam godina, a prva je djela skladao s dvanaest godina.”

Znate li tko je bio L. van Beethoven? U kojemu je vremenskom razdoblju on živio i skladao?

S kojim stoljećem povezujemo razdoblje klasicizma?

Jeste li čuli za te skladatelje? Poznajete li neka njihova djela? Svirate li neka njihova djela? Kako se osjećate dok ih svirate? Koju emociju ta djela prenose?

Što mislite, kako se kao sedmogodišnjak osjećao prije svojega prvoga javnog nastupa? Kako se vi osjećate

„Tijekom svoje glazbene izobrazbe i glazbenih nastupa imao je veliku podršku oca. Poučavali su ga neki od najpoznatijih skladatelja toga vremena (Haydn, Salieri). Kasnije je i sam Beethoven živio od poučavanja.”

„Beethoven je već u ranoj mladosti imao poteškoća sa sluhom, koje su se tijekom dvadesetak godina njegove karijere pogoršavale, sve dok nije potpuno oglušio.”

„Beethovenova nas djela uvode u novo glazbeno-stilsko razdoblje.”

Nakon toga iznosim podatke o djelu koje smo slušali. Govorim da je sonata višestavačno instrumentalno djelo koje je najčešće napisano za glasovir i violinu. Napominjem da su u doba klasicizma sonate bile vrlo popularne. Potom tumačim naslov djela. Postavljam pitanje učenicima.

prije svojih nastupa? Jeste li pokušali nešto samostalno skladati?

Što mislite, koliko su u glazbenoj izobrazbi važni podrška roditelja i kvalitetan učitelj?

Što mislite, kako mu je bilo skladati kada su započele poteškoće sa sluhom? Je li njegovo stvaralaštvo zbog te činjenice još impresivnije?

Znate li koje stilsko razdoblje slijedi nakon klasicizma?

Što znači op.? Za koju je to riječ kratica?

(Očekujem odgovor da je *op.* kratica za *opus*, a da je *opus* skup svih djela nekoga umjetnika.)

Nakon toga govorim da *br.* znači *broj*, a *stavak* je veća samostalna cjelina u nekoj skladbi te se svaki stavak razlikuje tempom i sadržajem.

Znate li neka Beethovenova djela?

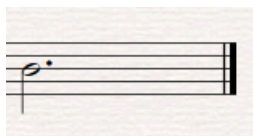
Govorim učenicima: „Budući da je s nama na satu profesorica glasovira, pomoći će nam da se prisjetimo nekih Beethovenovih najpoznatijih djela.” Profesorica potom svira teme iz *5. simfonije*, *Ode radosti*, skladbe *Za Elizu*. Nakon svake odsvirane teme postavljam pitanja.

Je li vam tema poznata?
Znate li kako se zove djelo iz kojega je odsvirana tema?

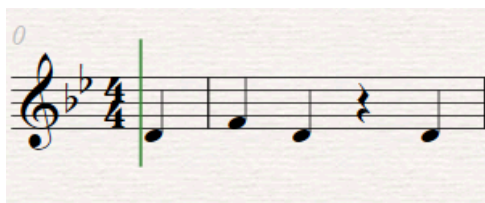
SREDIŠNJE SLUŠANJE (višestruko, po dijelovima)

– drugo slušanje (ekspozicija)

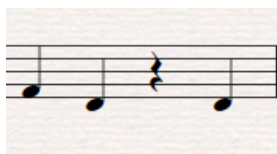
Govorim da će nam gostujuća profesorica odsvirati prvi dio djela (ekspoziciju) na glasoviru. Učenicima dijelim materijale za sljedeći zadatak (*Prilozi 2., 3., 4. i 5.*).

Prilog 2. Dio iz prve teme

Prilog 3. Dio iz prve teme

Prilog 4. Dio iz prve teme

Prilog 5. Dio iz prve teme

U *Prilozima 1. – 5.* nalazi se prva tema djela, ali zapis je razlomljen u dijelove koji nisu složeni pravilnim redoslijedom. Govorim učenicima da se u prvome dijelu sonate iznose dvije teme te da ćemo obraditi prvu od njih. Zadajem učenicima zadatak.

Budući da se na prvome dijelu nalaze predznaci i mjera, a na posljednjemu dvije taktne crte, lako ih možemo prepoznati. Tijekom slušanja ekspozicije učenici rješavaju zadatak, a ja provjeravam.

Nakon što smo složili dijelove teme pravilnim redoslijedom, obrađujemo ljestvicu B-dura.

(Očekujem odgovor: b, es.)

Zapisujem predznake i ljestvicu na ploču.

U dijelu sonate koji smo slušali pojavljuju se dvije teme. Vi ste dobili dijelove prve teme.

Složite dijelove teme pravilnim redoslijedom!

Koji će dio biti prvi, a koji posljednji?

Pogledajte temu koja je napisana u B-duru. Koji su predznaci B-dura?

Što su stupnjevi i gdje ih u ljestvici zapisujemo?

(Očekujem odgovor: Rimske brojke koje označavaju tonove u ljestvici. Zapisujemo ih ispod tonova.)

Zapisujem stupnjeve na ploču.

Kako nazivamo glavne stupnjeve i gdje ih zapisujemo?

(Očekujem odgovor: Tonika na prvome stupnju, subdominanta na četvrtome stupnju i dominantna na petome stupnju.)

Zapisujem glavne stupnjeve na ploču.

Kako glasi glazbena abeceda u ovoj ljestvici?

(Očekujem odgovor: b, c1, d1, es1, f1, g1, a1, b1.)

Zapisujem glazbenu abecedu na ploču.

Kako glasi solmizacija u durskoj ljestvici?

(Očekujem odgovor: do, re, mi, fa, so, la, ti, do.)

Zapisujem solmizaciju na ploču.

Što su polustepeni i gdje se nalaze u durskoj ljestvici?

(Očekujem odgovor: Polustepen je razmak od male sekunde između dvaju tonova, a u durskoj se ljestvici nalazi između trećega i četvrtog stupnja te između sedmoga i osmog stupnja.)

Zapisujem polustepene na ploču.

Što su tetrakordi i gdje se nalaze u ljestvici?

(Očekujem odgovor: Tetrakord je niz od četiri ljestvična tona. Prvi se tetrakord nalazi od prvoga do četvrtog stupnja ljestvice, a drugi se tetrakord nalazi od petoga do osmog stupnja ljestvice.)

Zapisujem tetrakorde na ploču (v. Prilog 6. – zapis ljestvice sa svim elementima).

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
T			SD	D			
b	c1	d1	es1	f1	g1	a1	b1
DO	RE	MI	FA	SO	LA	TI	DO

Prilog 6. Ljestvica B-dura

Kako glase kvintakordi na glavnim stupnjevima?

(Očekujem odgovor: Na prvome stupnju b, d, f; na četvrtome stupnju es, g, b; na petome stupnju f, a, c.)

Zapisujem kvintakorde na ploču (Prilog. 7.).

Prilog 7. Kvintakordi na glavnim stupnjevima ljestvice

Napominjem učenicima da prepisu u kajdanke ljestvicu B-dura. Nakon toga solmizacijom pjevamo ljestvicu uzlazno i silazno (Prilog 8.).

Prilog 8. Ljestvica B-dura (zapisana kako je pjevamo)

Zatim solmizacijom pjevamo oba tetrakorda uzlazno i silazno (Prilog 9.).

Prilog 9. Tetrakordi (zapisani kako ih pjevamo)

Nakon toga solmizacijom pjevamo kvintakorde uzlazno i silazno (Prilog 10.).

Prilog 10. Kvintakordi na glavnim stupnjevima (zapisani kako ih pjevamo)

Nakon obrade ljestvice kratko ćemo analizirati temu te je pokušati otpjevati.

(Očekujem odgovor: 4/4 mjera, B-dur. Nazivamo ga predtakt.)

(Očekujem odgovor: Ton b.)

Nakon toga izgovaramo solmizaciju u ritmu. Kada smo svladali taj korak, sljedeći je pjevanje primjera u cijelosti (Prilog 11.).

Prilog 11. Prva tema (pravilno posložena)

Koja je mjera, a koji tonalitet primjera? Kako nazivamo kraći takt na početku primjera?

Ako smo u B-duru, koji ćemo ton izgovarati solmizacijskim slogom DO?

– treće slušanje (ekspozicija)

Govorim učenicima da se prvi dio koji smo slušali zove ekspozicija i zapisujem to na ploču. Ponovno slušamo ekspoziciju. Nakon slušanja postavljam pitanja.

*Kako ste se osjećali tijekom slušanja?
Na što vas asocira djelo?
Što se često pojavljuje u ekspoziciji?*

(Očekujem odgovor: Često se pojavljuje tema.)

Nakon toga govorim da u sonatama postoje još dva dijela: provedba i repriza. Zapisujem na ploču. Potom govorim učenicima da će slušati dio provedbe i dio reprize. Najprije slušamo ulomak iz provedbe. Postavljam pitanje.

Pokušajte tijekom slušanja zaključiti koja je razlika između ekspozicije i provedbe.

(Očekujem odgovor: U ekspoziciji se često pojavljuju tema i njezine varijacije, a u provedbi je potpuno novi glazbeni sadržaj.)

Nakon toga slušamo početak reprize.

Prije slušanja postavljam pitanja.

*Je li repriza sličnija provedbi ili ekspoziciji?
Zašto?*

(Očekujem odgovor: Sličnija je ekspoziciji zato što se opet pojavljuje tema.)

Zaključujemo da su ekspozicija i repriza slične te da iznose temu, a provedba donosi neki novi sadržaj.

ZAVRŠNI DIO

Opis završnoga dijela

Pitanja/upute

Završni dio započinjem pitanjima.

Kojega smo skladatelja danas upoznali? Što ste o njemu upamtili? Koji je naziv djela koje smo slušali? Koliko dijelova ima sonata i kako se oni zovu? Koji su predznaci B-dura?

ZAVRŠNO SLUŠANJE (cijelo djelo)

Tijekom završnoga slušanja skladbu ponovno izvodi profesorica na glasoviru. Nakon slušanja postavljam pitanja.

Sada kada znate nešto više o skladatelju i samome djelu, što mislite o skladbi? Sviđa li vam se? Koje emocije u vama izaziva? Je li vam bolja izvedba uživo ili ona s YouTubea?

Plan ploče

L. van Beethoven: Sonata u B-duru, op. 14, br. 1, I. stavak

3 dijela: 1) ekspozicija
 2) provedba
 3) repriza

Ljestvica B-dura

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
T			SD	D			
b	c1	d1	es1	f1	g1	a1	b1
DO	RE	MI	FA	SO	LA	TI	DO

NAPOMENA

- Sve glazbene dijelove, osim uvodnoga, uživo na glasoviru izvodi nastavnica glasovira Josipa Adžić, mag. mus.

POPIS LITERATURE

Andreis, J. (1989). *Povijest glazbe, II. knjiga*. Sveučilišna naklada Liber.

Golčić, I. (2005). *Solfeggio 3*. HKD sv. Jeronima.

Vidulin, S., Plavšić, M. i Žauhar, V. (2020). *Spoznajno-emocionalno slušanje glazbe u školi*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli i Filozofski fakultet u Rijeci.

Muzička akademija u Puli

Odsjek za glazbenu pedagogiju

PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE NASTAVNOGA SATA

Obrada ljestvice E-dura

(Naslov nastavne jedinice)

Zagreb, 28. ožujka 2023.

Osnovni podatci					
Ime i prezime:	Marin Petrović				
Godina studija:	Preddiplomski				Diplomski
	I.	II.	III.	IV.	I.
Ak. godina:	2022./2023.				
Naziv kolegija:	Metodički praktikum i praksa				
Nositeljica:	izv. prof. dr. sc. Sabina Vidulin				

Nastavni sat																		
Mentorica:		izv. prof. dr. sc. Sabina Vidulin																
Nastavni predmet:		<i>Solfeggio</i>																
Odgojno-obrazovna ustanova i razred																		
Osnovna škola																		
Razredna nastava			Predmetna nastava						Gimnazija				Osnovna glazbena škola					
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	
Nastavno područje:		Slušanje i upoznavanje glazbe																
Nastavna cjelina:		Ljestvice																
Nastavna jedinica:		Ljestvica E-dura L. van Beethoven: Sonata u E-duru, op. 14, br. 1, I. stavak																
Cilj obrade nastavne jedinice:								Upoznati značajke ljestvice E-dura kroz sonatni oblik te djelo i život skladatelja L. van Beethovena										
Korelacija s drugim predmetima/područjima:											Povijest glazbe							
Tip sata:		Obrada novoga gradiva						Ponavljjanje				Vježbanje						

Ishodi učenja	
ZNANJA (činjenična i teorijska) Učenik će:	Shvatiti značajke ljestvice E-dura
	Analizirati i sintetizirati dijelove sonatnoga oblika
	Vrednovati život i djelo skladatelja u kontekstu vremena i prostora
VJEŠTINE (spoznajne, psihomotoričke, socijalne) Učenik će:	Razviti sposobnost aktivnoga slušanja glazbenih primjera
	Razviti sposobnost emocionalnoga promišljanja prilikom slušanja umjetničkih djela
	Izraziti emocije prilikom slušanja umjetničkih djela
SAMOSTALNOST Učenik će:	Sudjelovati u nastavi
	Odgovarati na pitanja
	Aktivno slušati glazbene primjere
ODGOVORNOST Učenik će:	Pažljivo pratiti nastavu
	Aktivno pristupiti radu
	Sudjelovati u komunikaciji

Načini vrjednovanja učeničkih postignuća:	Razgovor, poticanje na suradnju, zainteresiranost na satu
Postupci motivacije učenika:	Slušanje, razgovor, komentiranje, poticanje aktivnosti slušanja glazbenih primjera kroz prethodno postavljene zadatke

Artikulacija nastavne jedinice

Etapa nastavnoga sata i vremenska struktura	Učitelj:	Učenik:	Oblici rada	Nastavne metode	Nastavna sredstva i pomagala
Uvodni dio Trajanje: 10 minuta	Postavlja pitanja	Odgovaraju na pitanja	Frontalni oblik	Metoda razgovora, metoda, usmenoga izlaganja, metoda demonstracije	Računalo, zvučnici
Središnji dio Trajanje: 25 minuta	Određuje u koje se vrijeme izvodi koji dio skladbe, postavlja pitanja, izlaže novo gradivo	Odgovaraju na pitanja, usmjeravaju pažnju na novo gradivo	Frontalni oblik	Metoda demonstracije, metoda usmenoga izlaganja, metoda razgovora	Ploča, glasovir
Završni dio Trajanje: 10 minuta	Postavlja pitanja	Pažljivo slušaju, odgovaraju na pitanja	Frontalni oblik	Metoda razgovora, metoda usmenoga izlaganja, metoda demonstracije	Glasovir

Razrada nastavnoga sata po etapama

UVODNI DIO

Opis uvodnoga dijela	Pitanja/upute
<p>Nakon pozdrava i kratkoga razgovora s učenicima slijedi slušanje djela. Učenici dobivaju naputak da se opuste i poslušaju djelo.</p> <p>UVODNO SLUŠANJE Uvodno slušanje zapisa s <i>YouTubea</i>: https://www.youtube.com/watch?v=YkWwBxhQFb8. (00:30 – 07:30) Nakon slušanja postavljam pitanja.</p> <p>Nakon razgovora na ploču zapisujem ime skladatelja i djela koje smo slušali: L. van Beethoven: Sonata u E-duru, op. 14, br. 1, I. stavak</p>	<p><i>Je li vam djelo bilo zanimljivo? Što vam se svidjelo, a što nije? Kako ste se osjećali tijekom slušanja? Jeste li već čuli ovo djelo i znate li tko je njegov skladatelj?</i></p>

SREDIŠNJI DIO

Opis središnjega dijela	Pitanja/upute
<p>Središnji dio započinjemo pokazivanjem fotografije skladatelja (<i>Prilog 1.</i>) i iznošenjem osnovnih podataka o njemu.</p> <p>Prilog 1. L. van Beethoven</p>	

Potom postavljam pitanja.

*Znate li tko je bio
L. van
Beethoven?
U kojemu je
vremenskom
razdoblju on živio i
skladao?*

„L. van Beethoven je skladatelj rođen u Njemačkoj, a živio je u Beču. Djelovao je u razdoblju klasicizma.”

*S kojim stoljećem
povezujemo
razdoblje
klasicizma?*

„Klasicizam povezujemo s 18. stoljećem. Beethovenovi su suvremenici, također predstavnici klasicizma, bili J. Haydn i W. A. Mozart.”

*Jeste li čuli za te
skladatelje?
Poznajete li neka
njihova djela?
Svirate li neka
njihova djela?
Kako se osjećate
dok ih svirate?
Koju emociju ta
djela prenose?*

Nakon toga iznosim neke zanimljivosti iz Beethovenova života.
„Prvi javni nastup održao je sa sedam godina, a prva je djela skladao s dvanaest godina.”

*Što mislite, kako
se kao
sedmogodišnjak
osjećao prije
svojega prvoga
javnog nastupa?
Kako se vi
osjećate prije
svojih nastupa?
Jeste li pokušali
nešto samostalno
skladati?*

„Tijekom svoje glazbene izobrazbe i glazbenih nastupa imao je veliku podršku oca. Poučavali su ga neki od najpoznatijih

skladatelja toga vremena (Haydn, Salieri). Kasnije je i sam Beethoven živio od poučavanja.”

Što mislite, koliko su u glazbenoj izobrazbi važni podrška roditelja i kvalitetan učitelj?

„Beethoven je već u ranoj mladosti imao poteškoća sa sluhom, koje su se tijekom dvadesetak godina njegove karijere pogoršavale, sve dok nije potpuno oglušio.”

Što mislite, kako mu je bilo skladati kada su započele poteškoće sa sluhom? Je li njegovo stvaralaštvo zbog te činjenice još impresivnije?

„Beethovenova nas djela uvode u novo glazbeno-stilsko razdoblje.”

Znate li koje stilsko razdoblje slijedi nakon klasicizma?

Nakon toga iznosim podatke o djelu koje smo slušali. Govorim da je sonata višestavačno instrumentalno djelo koje je najčešće napisano za glasovir i violinu. Napominjem da su u doba klasicizma sonate bile vrlo popularne. Potom tumačim naslov djela. Postavljam pitanje učenicima.

Što znači op.? Za koju je to riječ kratica?

(Očekujem odgovor da je *op.* kratica za *opus*, a da je *opus* skup svih djela nekoga umjetnika.)

Nakon toga govorim da *br.* znači *broj*, a *stavak* je veća samostalna cjelina u nekoj skladbi te se svaki stavak razlikuje tempom i sadržajem.

Znate li neka Beethovenova djela?

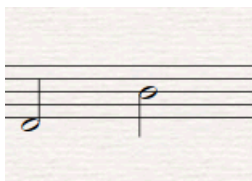
Govorim učenicima: „Budući da je s nama na satu profesorica glasovira, pomoći će nam da se prisjetimo nekih Beethovenovih najpoznatijih djela.” Profesorica potom svira teme iz *5. simfonije*, *Ode radosti*, skladbe *Za Elizu*. Nakon svake odsvirane teme postavljam pitanja.

*Je li vam tema poznata?
Znate li kako se zove djelo iz kojega je odsvirana tema?*

SREDIŠNJE SLUŠANJE (višestruko, po dijelovima)

– drugo slušanje (ekspozicija)

Govorim da će nam gostujuća profesorica odsvirati prvi dio djela (ekspoziciju) na glasoviru. Učenicima dijelim materijale za sljedeći zadatak (*Prilozi 2., 3., 4. i 5.*).

Prilog 2. Dio iz prve teme

Prilog 3. Dio iz prve teme

Prilog 4. Dio iz prve teme

Prilog 5. Dio iz prve teme

U *Prilozima 1. – 5.* nalazi se prva tema djela, ali zapis je razlomljen u dijelove koji nisu složeni pravilnim redoslijedom. Govorim učenicima da se u prvome dijelu sonate iznose dvije teme te da ćemo obraditi prvu od njih. Zadajem učenicima zadatak.

Budući da se na prvome dijelu nalaze predznaci i mjera, a na posljednjemu dvije taktne crte, lako ih možemo prepoznati. Tijekom slušanja ekspozicije učenici rješavaju zadatak, a ja provjeravam.

Nakon što smo složili dijelove teme pravilnim redoslijedom, obrađujemo ljestvicu E-dura.

(Očekujem odgovor fis, cis, gis, dis.)

Zapisujem predznake i ljestvicu na ploču.

U dijelu sonate koji smo slušali pojavljuju se dvije teme. Vi ste dobili dijelove prve teme.

Složite dijelove teme pravilnim redoslijedom!

Koji će dio biti prvi, a koji posljednji?

Pogledajte temu koja je napisana u E-duru. Koji su predznaci E-dura?

Što su stupnjevi i gdje ih u ljestvici zapisujemo?

(Očekujem odgovor: Rimske brojke koje označavaju tonove u ljestvici. Zapisujemo ih ispod tonova.)

Zapisujem stupnjeve na ploču.

Kako nazivamo glavne stupnjeve i gdje ih zapisujemo?

(Očekujem odgovor: Tonika na prvome stupnju, subdominanta na četvrtome stupnju i dominantna na petome stupnju.)

Zapisujem glavne stupnjeve na ploču.

Kako glasi glazbena abeceda u ovoj ljestvici?

(Očekujem odgovor: e1, fis1, gis1, a1, h1, cis2, dis2, e2.)

Zapisujem glazbenu abecedu na ploču.

Kako glasi solmizacija u durskoj ljestvici?

(Očekujem odgovor: do, re, mi, fa, so, la, ti, do.)

Zapisujem solmizaciju na ploču.

Što su polustepeni i gdje se nalaze u durskoj ljestvici?

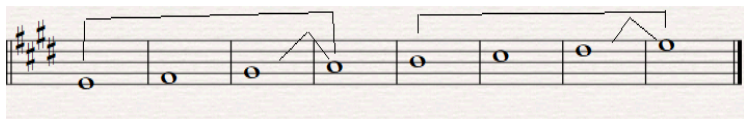
(Očekujem odgovor: Polustepen je razmak od male sekunde između dvaju tonova, a u durskoj se ljestvici nalazi između trećega i četvrtog stupnja te između sedmoga i osmog stupnja.)

Zapisujem polustepene na ploču.

Što su tetrakordi i gdje se nalaze u ljestvici?

(Očekujem odgovor: Tetrakord je niz od četiri ljestvična tona. Prvi se tetrakord nalazi od prvoga do četvrtog stupnja ljestvice, a drugi se tetrakord nalazi od petoga do osmog stupnja ljestvice.)

Zapisujem tetrakorde na ploču (v. *Prilog 6.* – zapis ljestvice sa svim elementima).

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
T			SD	D			
e1	fis1	eis1	a1	h1	cis2	dis2	e2
DO	RE	MI	FA	SO	LA	TI	DO

Prilog 6. Ljestvica E-dura

(Očekujem odgovor: Na prvome stupnju e, gis, h; na četvrtome stupnju a, cis, e; na petome stupnju h, dis, fis.)

Zapisujem kvintakorde na ploču (*Prilog 7.*).

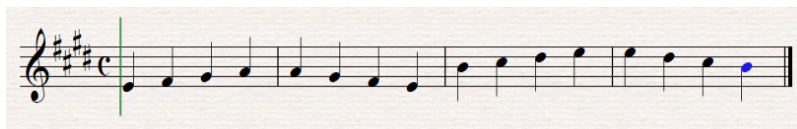
Prilog 7. Kvintakordi na glavnim stupnjevima ljestvice

Napominjem učenicima da prepisu u kajdanke ljestvicu E-dura. Nakon toga solmizacijom pjevamo ljestvicu uzlazno i silazno (*Prilog 8.*).

Prilog 8. Ljestvica E-dura (zapisana kako je pjevamo)

Zatim solmizacijom pjevamo oba tetrakorda uzlazno i silazno (*Prilog 9.*).

Prilog 9. Tetrakordi (zapisani kako ih pjevamo)

Nakon toga solmizacijom pjevamo kvintakorde uzlazno i silazno (*Prilog 10.*).

Kako glase kvintakordi na glavnim stupnjevima?

Prilog 10. Kvintakordi na glavnim stupnjevima (zapisani kako ih pjevamo)

Nakon obrade ljestvice kratko ćemo analizirati temu te je pokušati otpjevati.

(Očekujem odgovor: 4/4 mjera, E-dur.)

(Očekujem odgovor: Ton e.)

Nakon toga izgovaramo solmizaciju u ritmu. Kada smo svladali taj korak, sljedeći je pjevanje primjera u cijelosti (*Prilog 11.*).

Prilog 11. Prva tema (pravilno posložena)

– treće slušanje (ekspozicija)

Govorim učenicima da se prvi dio koji smo slušali zove ekspozicija i zapisujem to na ploču. Ponovno slušamo ekspoziciju. Nakon slušanja postavljam pitanja.

Koja je mjera, a koji tonalitet primjera?

Ako smo u E-duru, koji ćemo ton izgovarati solmizacijskim slogom DO?

Kako ste se osjećali tijekom slušanja? Na što vas asocira djelo?

<p>(Očekujem odgovor: Često se pojavljuje tema.)</p> <p>Nakon toga govorim da u sonatama postoje još dva dijela: provedba i repriza. Zapisujem na ploču. Potom govorim učenicima da će slušati dio provedbe i dio reprize. Najprije slušamo ulomak iz provedbe. Postavljam pitanje.</p> <p>(Očekujem odgovor: U ekspoziciji se često pojavljuju tema i njezine varijacije, a u provedbi je potpuno novi glazbeni sadržaj.)</p> <p>Nakon toga slušamo početak reprize.</p> <p>Prije slušanja postavljam pitanja.</p> <p>(Očekujem odgovor: Sličnija je ekspoziciji zato što se opet pojavljuje tema.)</p> <p>Zaključujemo da su ekspozicija i repriza slične te da iznose temu, a provedba donosi neki novi sadržaj.</p>	<p>Što se često pojavljuje u ekspoziciji?</p> <p><i>Pokušajte tijekom slušanja zaključiti koja je razlika između ekspozicije i provedbe.</i></p> <p><i>Je li repriza sličnija provedbi ili ekspoziciji? Zašto?</i></p>
ZAVRŠNI DIO	
Opis završnoga dijela	Pitanja/upute
<p>Završni dio započinjem pitanjima.</p>	<p><i>Kojega smo skladatelja danas upoznali? Što ste o njemu upamtili? Koji je naziv djela koje smo slušali? Koliko dijelova ima sonata i kako se oni zovu? Koji</i></p>

su predznaci E-
-dura?

ZAVRŠNO SLUŠANJE (cijelo djelo)

Tijekom završnoga slušanja skladbu ponovno izvodi profesorica na glasoviru. Nakon slušanja postavljam pitanja.

Sada kada znate nešto više o skladatelju i samome djelu, što mislite o skladbi? Sviđa li vam se? Koje emocije u vama izaziva? Je li vam bolja izvedba uživo ili ona s YouTubea?

Plan ploče

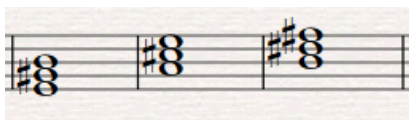
L. van Beethoven: Sonata u E-duru, op. 14, br. 1, I. stavak

- 3 dijela: 1) ekspozicija
 2) provedba
 3) repriza

Ljestvica E-dura

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
T			SD	D			
e1	fis1	gis1	a1	h1	cis2	dis2	e2
DO	RE	MI	FA	SO	LA	TI	DO

NAPOMENA

- Sve glazbene dijelove, osim uvodnoga, uživo na glasoviru izvodi nastavnica glasovira Josipa Adžić, mag. mus.

POPIS LITERATURE

Andreis, J. (1989). *Povijest glazbe, II. knjiga*. Sveučilišna naklada Liber.

Golčić, I. (2005). *Solfeggio 3*. HKD sv. Jeronima.

Vidulin, S., Plavšić, M. i Žauhar, V. (2020). *Spoznajno-emocionalno slušanje glazbe u školi*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli i Filozofski fakultet u Rijeci.

5.2. Osvrt na realizirane nastavne jedinice

Nastavne su jedinice izvedene u Glazbenoj školi Zlatka Grgoševića u Zagrebu. Odabrao sam upravo tu školu jer sam njezin zaposlenik i bio sam u mogućnosti organizirati nastavu. Nastavu sam izvodio s razredima kojima inače predajem *soffeggio*, tako da su učenici bili opušteni i aktivno su sudjelovali u procesu izvođenja nastavnih jedinica jer me već poznaju. Nastavne su jedinice izvedene u četirima razredima (po dvije grupe iz trećega i iz četvrtog razreda) te s odmakom od jednoga dana, tj. prvi su dan izvedene u jednoj grupi trećega i četvrtog razreda, a sljedeći dan u drugoj grupi istih razreda. Tijekom pisanja priprava konzultirao sam se s profesoricom S. Vidulin da bih ih sadržajno i tehnički poboljšao. Nastavi su prisustvovala i procjenjivačice koje su također dale svoj osvrt.

U nastavku donosim vlastiti osvrt na izvedene nastavne jedinice koji sam napisao prije nego što sam pročitao ostale osvrtne da bih vjerodostojno prenio svoje prve dojmove nakon izvedbe nastavnih jedinica, potom osvrt učenika na temelju upitnika koji sam izradio, a povezano s njihovim doživljajem sata, te osvrtne procjenjivačica.

Vlastiti osvrt

Smatram da su obje nastavne jedinice vrlo dobro zamišljene i realizirane, ali imaju isti problem, a to je nedostatak vremena za njihovu izvedbu. Opći je dojam da nastavne jedinice kako su zamišljene dobro funkcioniraju i da učenici dobro reagiraju na njih, ali postoje i izazovi. Prema mojem mišljenju glavni problem, zbog kojega se u četrdeset i pet minuta te nastavne jedinice ne stignu izvesti, razne situacije koje nisu povezane s nastavnom jedinicom, a koje utječu na vrijeme izvedbe, npr. kašnjenje učenika, bilježenje izostanaka, problemi s tehničkim pomagalicama (računalo, zvučnici, projektor itd.), tako da zapravo nijedan sat ne traje točno četrdeset i pet minuta, a pripreme su sastavljene tako da obuhvaćaju točno četrdeset i pet minuta. U prilog nije išlo ni to što smo morali otići u drugu učionicu jer u učionici u kojoj se inače održava moja nastava *soffeggia* postoji samo prijenosna klavijatura koja nije dovoljno dobar instrument za izvedbu djela koja smo slušali. Budući da smo promijenili učionicu, neki učenici, iako su o tome bili obaviješteni, nisu znali gdje se održava nastava pa je i

čekanje učenika na školskome hodniku oduzelo vrijeme. Djela koja smo slušali traju otprilike sedam minuta. Budući da je u uvodnome i završnom slušanju predviđeno slušanje dijela u cijelosti, a pet je minuta izgubljeno prije nego što je sat uopće započeo, ostalo je samo dvadeset i pet minuta za obradu skladatelja, teme, ljestvice i sonatnoga oblika, što jednostavno nije dovoljno vremena. Također, nisu svi razredi jednaki. U nekim je razredima više vremena utrošeno na uvodni razgovor i pitanja povezana s nastavnom jedinicom. Posljedica je bilo nedovoljno vremena za obradu ljestvice, a što je zapravo bila tema, uz obradu skladatelja i djela. Ako su svi učenici na svojim mjestima od prve minute sata, možda se nastavne jedinice i mogu izvesti onako kako su prvotno zamišljene.

Osvrti učenika trećega i četvrtog razreda

U nastavku donosim odgovore učenika na pripremljeni upitnik.

Na prvome pitanju (*Kako vam se svidio sat?*) učenici su od pet ponuđenih osjećajnika (*emotikona*) zaokružili onaj koji je najpozitivniji, tj. onaj koji pokazuje da im se sat jako svidio.

Na drugo pitanje (*Obrazloži svoj odgovor. Što ti se svidjelo, a što nije?*) učenici su odgovorili da im je sat bio vrlo zanimljiv, da su im se svidjele zanimljivosti iz skladateljeva života te izvedba djela prof. Adžić na glasoviru.

Na treće pitanje (*Koja vam je činjenica iz Beethovenova života bila najzanimljivija i zašto?*) učenici su odgovorili da im je najzanimljivije bilo to što je Beethoven bio gluh, a pisao je skladbe.

Na četvrto pitanje (*Kako vam se svidjelo djelo koje smo slušali?*) učenici su zaokružili osjećajnik (*emotikon*) koji je najpozitivniji, tj. onaj koji pokazuje da im se djelo jako svidjelo.

Na peto pitanje (*U nekoliko rečenica obrazloži svoj odgovor. Što ti se svidjelo, a što nije?*) učenici su odgovorili da im se djelo svidjelo zato što ima nekoliko različitih dijelova, a nije im se svidjelo to što je djelo predugo.

Osvrta kolegica iz prakse – procjenjivačica

Prije izvođenja nastavnih jedinica procjenjivačice su održale nekoliko sastanaka s mentoricom diplomskoga rada prof. dr. sc. Sabinom Vidulin od koje su dobili naputke za pisanje osvrta na izvedene nastavne jedinice. Procjenjivačice su dobile obrazac za praćenje nastave u okviru istraživanja za diplomski rad. Obrazac se sastoji od više kategorija koje su procjenjivačice ocjenjivale bročanom vrijednošću u rasponu od *jedan* (najniža razina) do *pet* (najviša razina), uz opisno obrazloženje ocjena. Ocjenivale su se tri kategorije: *procjena realizacije nastavnoga sata, doživljaji u nastavi i konačna procjena učitelja*. U svakoj od kategorija ocjenivalo se više elemenata. U procjeni realizacije nastavnoga sata ocjenjivalo se sljedeće: *zastupljenost konkretnih činjenica (znanja) potrebnih za razumijevanje gradiva, jasnoća i preciznost u izlaganju, usklađenost nastavnih sadržaja, primjerenost postavljenih zadataka, poticanje učenika pri izvođenju zaključaka, primjerenost korištenja metoda i strategija rada, poticanje razvoja glazbenih vještina te zastupljenost ponavljanja, vježbanja i utvrđivanja gradiva*. U kategoriji doživljaja u nastavi ocjenjuju se *intelektualni doživljaj, emocionalni doživljaj, poticanje kritičkoga mišljenja te poticanje kreativnosti i stvaralaštva*. U kategoriji konačne procjene učitelja ocjenjuju se *stručnost – poznavanje nastavnih sadržaja i povezivanje s prethodnim nastavnim sadržajem; pedagoški aspekt – vođenje nastave i suradnja s učenicima; didaktičko-metodički aspekt – primjerenost pripreme za nastavu, prijenos znanja, razvoj vještina, uspješnost u korištenju nastavne tehnologije (metode, postupci, strategije, nastavna tehnika); uporaba različitih tehnika motivacije; korištenje različitih metoda u vrednovanju postignuća učenika; razumijevanje učenika; individualizirani postupci u radu s učenicima te profesionalizam i etika*.

Nakon izvedenih nastavnih sati održan je sastanak na kojemu su procjenjivačice iznijele prof. Vidulin svoje mišljenje o realizaciji nastave. Potom je slijedio razgovor u kojemu su svoje mišljenje podijelile sa mnom. Opći je dojam procjenjivačica da su slušanja djela bila preduga i da se nije dovoljno vremena posvetilo obradi ljestvice, ali, bez obzira na kritike, obostrani je zaključak da su nastavne jedinice dobro zamišljene i kvalitetno izvedene. Procjenjivačica 1 također smatra da je obrada sonatnoga oblika neprimjerena za uzrast učenika, tj. da je primjerenija za učenike viših razreda.

Procjenjivačica 1 za prvi sat s četvrtim razredom na području procjene realizacije nastavnoga sata ocjenom *četiri* ocjenjuje sljedeće elemente: zastupljenost konkretnih činjenica (znanja) za razumijevanje gradiva, jasnoća i preciznost u izlaganju, usklađenost nastavnih sadržaja, primjerenost korištenja metoda i strategija rada i poticanje razvoja glazbenih vještina. Ocjenom *pet* ocjenjuje sljedeće elemente: primjerenost postavljenih zadataka, poticanje učenika pri izvođenju zaključaka i zastupljenost ponavljanja, vježbanja i utvrđivanja gradiva. U obrazloženju ocjena procjenjivačica navodi sljedeće: sonatni je oblik nepoznat i nije u planu i programu; ekspozicija ima dvije teme, a obrađuje se samo jedna; trebalo je više poticati glazbene vještine (skladanje). Na području doživljaja u nastavi svi su elementi ocijenjeni ocjenom *četiri*, dok je na području konačne procjene učitelja najneuspješnije ocijenjen element *stručnost: poznavanje nastavnih sadržaja* (ocjenom *tri*), a najuspješnije elementi *pedagoški aspekt: suradnja s učenicima* te *profesionalizam i etika* – ocjenom *pet*. Ostali su elementi iz toga područja ocijenjeni ocjenom *četiri*.

Za prvi sat s trećim razredom na području procjene realizacije nastavnoga sata procjenjivačica 1 sljedeće elemente ocjenjuje ocjenom *četiri*: zastupljenost konkretnih činjenica (znanja) potrebnih za razumijevanje gradiva, jasnoća i preciznost u izlaganju, usklađenost nastavnih sadržaja, poticanje razvoja glazbenih vještina. Ocjenom *pet* ocjenjuje sljedeće elemente: primjerenost postavljenih zadataka, poticanje učenika pri izvođenju zaključaka, primjerenost korištenja metoda i strategija rada, zastupljenost ponavljanja, vježbanja i utvrđivanja gradiva. U obrazloženju ocjena navodi sljedeće: sonatni je oblik nepoznat i nije u planu i programu; ekspozicija ima dvije teme, a obrađuje se samo jedna; trebalo je više poticati glazbene vještine (skladanje); učenici nisu znali imena skladbi iako su ih prepoznali. Na području doživljaja u nastavi svi su elementi ocijenjeni ocjenom *četiri*. U obrazloženju procjenjivačica navodi da je djelo preteško za slušanje u cjelini zbog nedostatka znanja djece. Na području konačne procjene učitelja najslabija je ocjena iz elementa *stručnost: poznavanje nastavnih sadržaja* (ocjena *tri*), dok su najuspješniji elementi, *pedagoški aspekt: suradnja s učenicima* te *profesionalizam i etika*, ocijenjeni ocjenom *pet*. Ostali su elementi iz toga područja ocijenjeni ocjenom *četiri*. U obrazloženju ocjena procjenjivačica navodi da je nedostajalo povezanosti između ljestvice (nastavne cjeline) i skladbe.

Procjenjivačica 1 u svojim je osvrtima na drugi sat s četvrtim i trećim razredom dala slične ocjene, ali komentari su znatno bolji. U osvrtu za drugi sat s četvrtim razredom u području procjene realizacije nastavnoga sata ocjenom *četiri* ocjenjuje zastupljenost konkretnih činjenica (znanja) potrebnih za razumijevanje gradiva, jasnoću i preciznost u izlaganju, usklađenost nastavnih sadržaja, primjerenost korištenja metoda i strategija rada i poticanje razvoja glazbenih vještina. Ocjenu *pet* daje sljedećim elementima: primjerenost postavljenih zadataka, poticanje učenika pri izvođenju zaključaka i zastupljenost ponavljanja, vježbanja i utvrđivanja gradiva. U obrazloženju navodi da nastava lijepo teče, da je komunikacija odlična i da je atmosfera bolja nego na prethodnome satu. Sve elemente u području doživljaja u nastavi ocjenjuje ocjenom *četiri*, a u području konačne procjene učitelja najslabiju ocjenu (*tri*) daje elementu *stručnost: poznavanje nastavnih sadržaja*, dok najbolju ocjenu (*pet*) daje elementima *pedagoški aspekt: suradnja s učenicima* te *profesionalizam i etika*. Ostali su elementi ocijenjeni ocjenom *četiri*.

U ocjenjivanju drugoga sata s trećim razredom procjenjivačica 1 u području procjene realizacije nastavnoga sata elemente zastupljenosti konkretnih činjenica (znanja) potrebnih za razumijevanje gradiva, jasnoće i preciznosti u izlaganju, usklađenosti nastavnih sadržaja i poticanja razvoja glazbenih vještina ocjenjuje ocjenom *četiri*, dok ocjenu *pet* daje sljedećim elementima: primjerenost postavljenih zadataka, poticanje učenika pri izvođenju zaključaka, primjerenost korištenja metoda i strategija rada i zastupljenost ponavljanja, vježbanja i utvrđivanja gradiva. U obrazloženju ocjena navodi da su Beethovenove skladbe prepoznate, ali ne i njihovi nazivi, te da je profesor nasmijan i lijepo komunicira s učenicima, uz neke male zamjerke. Svi su elementi u području doživljaja u nastavi ocijenjeni ocjenom *četiri*. U području konačne procjene učitelja ocjenom *tri* ocijenjeni su *stručnost: poznavanje nastavnih sadržaja* i *stručnost: povezivanje s prethodnim nastavnim sadržajem*, dok su ocjenom *pet* ocijenjeni *pedagoški aspekt: suradnja s učenicima* te *profesionalizam i etika*. Ostali su elementi iz toga područja ocijenjeni ocjenom *četiri*.

Iako su u osvrtima procjenjivačice 2 ocjene nešto više, iz komentara je vidljiv zajednički zaključak: drugi je sat s oboma razredima bolje realiziran. U ocjenjivanju prvoga sata s četvrtim razredom u području procjene realizacije nastavnoga sata najlošiju je ocjenu dobio element zastupljenosti ponavljanja, vježbanja i utvrđivanja

gradiva koji je ocijenjen ocjenom *tri*, dok su ostali elementi ocijenjeni ocjenama *četiri* i *pet*. U obrazloženju procjenjivačica 2 navodi da je slušanje prvoga stavka sonate oduzelo previše vremena, a da je premalo vremena posvećeno radu na ljestvici. Svi su elementi u području doživljaja u nastavi ocijenjeni ocjenom *pet*, a procjenjivačica 2 navodi da se učenicima jako svidio drugačiji način rada na nastavi te učenje mnogih drugih zanimljivosti. U području konačne ocjene učitelja prevladava ocjena *pet*, a ocjenom *četiri* ocijenjeni su elementi *didaktičko-metodički aspekt: prijenos znanja, razvoj vještina, didaktičko-metodički aspekt: primjerenost pripreme za nastavu, pedagoški aspekt: vođenje nastave i korištenje različitih metoda u vrednovanju postignuća učenika*. U obrazloženju ocjena navodi da se učitelj trebao malo bolje organizirati i pripremiti prije izvođenja sata (bolje procijeniti minutažu svih elemenata sata).

U osvrtu na prvi sat s trećim razredom u području procjene realizacije nastavnoga sata ocjenu *tri* dobio je element zastupljenosti ponavljanja, vježbanja i utvrđivanja gradiva, ocjenu *četiri* element poticanja razvoja glazbenih vještina, a ostali su elementi dobili ocjenu *pet*. Procjenjivačica 2 također navodi da se premalo pažnje i vremena posvetilo samoj obradi ljestvice. Ocjenom *pet* ocijenjeni su svi elementi u području doživljaja u nastavi. U obrazloženju ocjena navodi da se učenicima svidio taj način rada i to što su se upoznali s mnogo novih činjenica i pojmova uz učenje nove ljestvice. U području konačne procjene učitelja prevladava ocjena *pet*, a elementi *pedagoški aspekt: vođenje nastave, didaktičko-metodički aspekt: prijenos znanja, razvoj vještina i korištenje različitih metoda u vrednovanju postignuća učenika* ocijenjeni su ocjenom *četiri*. Kao obrazloženje navodi da je učitelj trebao malo bolje organizirati sat (minutažu svih elemenata) prije njegova održavanja.

Drugi je sat s obama razredima ostavio bolji dojam na procjenjivačicu 2, što se može zaključiti iščitavanjem ocjena i komentara iz osvrta. U osvrtu na drugi sat s četvrtim razredom u području procjene realizacije nastavnoga sata samo je element zastupljenosti ponavljanja, vježbanja i utvrđivanja gradiva ocijenjen ocjenom *četiri*, dok su ostali elementi ocijenjeni ocjenom *pet*. U obrazloženju ocjena procjenjivačica 2 navodi da su učenici taj sat bolje razumjeli gradivo te su više sudjelovali tijekom toga sata nego tijekom prethodnoga. Ocjenom *pet* ocijenjeni su svi elementi u području doživljaja u nastavi, a u obrazloženju stoji da je učenicima takav način učenja nove

ljestvice bio mnogo zanimljiviji od uobičajenoga te da bi takvih ili sličnih satova trebalo biti više. U području konačne procjene učitelja svi su elementi ocijenjeni ocjenom *pet*. U obrazloženju ocjena procjenjivačica 2 navodi da je učitelj, za razliku od prethodnoga sata, na tome satu bio više nasmijan i opušteniji te se takvo raspoloženje odmah prenijelo i na učenike.

U osvrtu na drugi sat s trećim razredom u području procjene realizacije nastavnoga sata samo je element zastupljenosti ponavljanja, vježbanja i utvrđivanja gradiva ocijenjen ocjenom *četiri*, dok su ostali elementi ocijenjeni ocjenom *pet*. U obrazloženju ocjena procjenjivačica 2 navodi da su učenici razumjeli sve što im je bilo rečeno, ali da je više vremena trebalo posvetiti ljestvici. U području doživljaja u nastavi svi su elementi ocijenjeni ocjenom *pet*. Procjenjivačica 2 navodi da su učenici sa sata izišli nasmijani te da im se svidio drugačiji način rada i obrade ljestvice. U području konačne procjene učitelja svi su elementi ocijenjeni ocjenom *pet*, a u obrazloženju stoji da je taj sat bio organiziraniji od prethodnoga i da je profesor bio opušteniji.

5.3. Originalne pripreme za realizaciju nastave *solfeggia* u trećemu i četvrtom razredu osnovne glazbene škole

Nakon realiziranih nastavnih jedinica i osvrta triju strana (učitelj, učenici, procjenjivačice) dobio sam mnogo bolji uvid u teme koje sam obrađivao i zaključio kako ispraviti pogreške i napraviti bolje pripreme. Shvatio sam da pripreme nije moguće izvesti kako su prvotno bile zamišljene te da su nužne neke promjene da bih ih poboljšao. Budući da u izvedbi nastavnih jedinica nisam stigao s učenicima pjevati tetrakorde i kvintakorde, bilo je nužno skratiti uvodno slušanje i izbaciti drugo slušanje ekspozicije. Također sam dodao rad na modulatoru da bismo više radili na ljestvici i učvrstili tonalitet. U nastavku prilažem ispravljene, odnosno poboljšane pripreme.

Mužička akademija u Puli

Odsjek za glazbenu pedagogiju

PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE NASTAVNOGA SATA

Obrada ljestvice B-dura
(Naslov nastavne jedinice)

Zagreb, 30. svibnja 2023.

Osnovni podatci					
Ime i prezime:	Marin Petrović				
Godina studija:	Preddiplomski				Diplomski
	I.	II.	III.	IV.	I.
Ak. godina:	2022./2023.				
Naziv kolegija:	Metodički praktikum i praksa				
Nositeljica:	izv. prof. dr. sc. Sabina Vidulin				

Nastavni sat																		
Mentorica:		izv. prof. dr. sc. Sabina Vidulin																
Nastavni predmet:		<i>Solfeggio</i>																
Odgojno-obrazovna ustanova i razred																		
Osnovna škola																		
Razredna nastava			Predmetna nastava						Gimnazija				Osnovna glazbena škola					
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	
Nastavno područje:		Slušanje i upoznavanje glazbe																
Nastavna cjelina:		Ljestvice																
Nastavna jedinica:		Ljestvica B-dura L. van Beethoven: Sonata u B.duru, op. 22, br.11, I. stavak																
Cilj obrade nastavne jedinice:								Upoznati značajke ljestvice B-dura kroz sonatni oblik te djelo i život skladatelja L. van Beethovena										
Korelacija s drugim predmetima/područjima:											Povijest glazbe, Glazbeni oblici							
Tip sata:		Obrada novoga gradiva						Ponavljjanje				Vježbanje						

Ishodi učenja	
ZNANJA (činjenična i teorijska) Učenik će:	Shvatiti značajke ljestvice B-dura
	Analizirati i sintetizirati dijelove sonatnoga oblika
	Vrednovati život i djelo skladatelja u kontekstu vremena i prostora
VJEŠTINE (spoznajne, psihomotoričke, socijalne) Učenik će:	Razviti sposobnost aktivnoga slušanja glazbenih primjera
	Razviti sposobnost emocionalnoga promišljanja prilikom slušanja umjetničkih djela
	Izraziti emocije prilikom slušanja umjetničkih djela
SAMOSTALNOST Učenik će:	Sudjelovati u nastavi
	Odgovarati na pitanja
	Aktivno slušati glazbene primjere
ODGOVORNOST Učenik će:	Pažljivo pratiti nastavu
	Aktivno pristupiti radu
	Sudjelovati u komunikaciji

Načini vrjednovanja učeničkih postignuća:	Razgovor, poticanje na suradnju, zainteresiranost na satu
Postupci motivacije učenika:	Slušanje, razgovor, komentiranje, poticanje aktivnosti slušanja glazbenih primjera kroz prethodno postavljene zadatke

Artikulacija nastavne jedinice

Etapa nastavnoga sata i vremenska struktura	Učitelj:	Učenik:	Oblici rada	Nastavne metode	Nastavna sredstva i pomagala
Uvodni dio Trajanje: 10 minuta	Postavlja pitanja	Odgovaraju na pitanja	Frontalni oblik	Metoda razgovora, metoda, usmenoga izlaganja, metoda demonstracije	Računalo, zvučnici
Središnji dio Trajanje: 25 minuta	Određuje u koje se vrijeme izvodi koji dio skladbe, postavlja pitanja, izlaže novo gradivo	Odgovaraju na pitanja, usmjeravaju pažnju na novo gradivo	Frontalni oblik	Metoda demonstracije, metoda usmenoga izlaganja, metoda razgovora	Ploča, glasovir
Završni dio Trajanje: 10 minuta	Postavlja pitanja	Pažljivo slušaju, odgovaraju na pitanja	Frontalni oblik	Metoda razgovora, metoda usmenoga izlaganja, metoda demonstracije	Glasovir

Razrada nastavnoga sata po etapama

UVODNI DIO

Opis uvodnoga dijela	Pitanja/upute
<p>Nakon pozdrava i kratkoga razgovora s učenicima slijedi slušanje djela. Učenici dobivaju naputak da se opuste i poslušaju djelo.</p> <p>UVODNO SLUŠANJE Uvodno slušanje zapisa s <i>YouTubea</i>. Djelo se sluša do reprize: https://www.youtube.com/watch?v=i_Z_PTWrhk0&t=470s. (00:20 – 05:47) Nakon slušanja postavljam pitanja.</p> <p>Nakon razgovora zapisujem na ploču ime skladatelja i djela koje smo slušali: L. van Beethoven: Sonata u B-duru, op. 22, br. 11, I. stavak</p>	<p><i>Je li vam djelo bilo zanimljivo? Što vam se svidjelo, a što nije? Kako ste se osjećali tijekom slušanja? Jeste li ga već čuli ovo djelo i znate li tko je njegov skladatelj?</i></p>

SREDIŠNJI DIO

Opis središnjega dijela	Pitanja/upute
<p>Središnji dio započinjemo pokazivanjem fotografije skladatelja (<i>Prilog 1.</i>) i iznošenjem osnovnih podataka o njemu.</p> 	

Prilog 1. L. van Beethoven

Potom postavljam pitanja.

„L. van Beethoven je skladatelj rođen u Njemačkoj, a živio je u Beču. Djelovao je u razdoblju klasicizma.”

„Klasicizam povezujemo s 18. stoljećem. Beethovenovi su suvremenici, također predstavnici klasicizma, bili J. Haydn i W. A. Mozart.”

Nakon toga iznosim neke zanimljivosti iz Beethovenova života. „Prvi javni nastup održao je sa sedam godina, a prva je djela skladao s dvanaest godina.”

Znate li tko je bio L. van Beethoven? U kojemu je vremenskom razdoblju on živio i skladao?

S kojim stoljećem povezujemo razdoblje klasicizma?

Jeste li čuli za te skladatelje? Poznajete li neka njihova djela? Svirate li neka njihova djela? Kako se osjećate dok ih svirate? Koju emociju ta djela prenose?

Što mislite, kako se kao sedmogodišnjak osjećao prije svojega prvoga javnog nastupa? Kako se vi osjećate prije svojih nastupa? Jeste li pokušali nešto samostalno skladati?

„Tijekom svoje glazbene izobrazbe i glazbenih nastupa imao je veliku podršku oca. Poučavali su ga neki od najpoznatijih skladatelja toga vremena (Haydn, Salieri). Kasnije je i sam Beethoven živio od poučavanja.”

Što mislite, koliko su u glazbenoj izobrazbi važni podrška roditelja i kvalitetan učitelj?

„Beethoven je već u ranoj mladosti imao poteškoća sa sluhom, koje su se tijekom dvadesetak godina njegove karijere pogoršavale, sve dok nije potpuno oglušio.”

Što mislite, kako mu je bilo skladati kada su započele poteškoće sa sluhom? Je li njegovo stvaralaštvo zbog te činjenice još impresivnije?

„Beethovenova nas djela uvode u novo glazbeno-stilsko razdoblje.”

Znate li koje stilsko razdoblje slijedi nakon klasicizma?

Nakon toga iznosim podatke o djelu koje smo slušali. Govorim da je sonata višestavačno instrumentalno djelo koje je najčešće napisano za glasovir i violinu. Napominjem da su u doba klasicizma sonate bile vrlo popularne. Potom tumačim naslov djela. Postavljam pitanje učenicima.

Što znači op.? Za koju je to riječ kratica?

(Očekujem odgovor da je *op.* kratica za *opus*, a da je *opus* skup svih djela nekoga umjetnika.)

Nakon toga govorim da *br.* znači *broj*, a *stavak* je veća samostalna cjelina u nekoj skladbi te se svaki stavak razlikuje tempom i sadržajem.

Znate li neka Beethovenova djela?

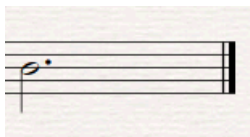
Govorim učenicima: „Budući da je s nama na satu profesorica glasovira, pomoći će nam da se prisjetimo nekih Beethovenovih najpoznatijih djela.” Profesorica potom svira teme iz 5. simfonije, Ode radosti, skladbe Za Elizu. Nakon svake odsvirane teme postavljam pitanja.

Je li vam tema poznata?
Znate li kako se zove djelo iz kojega je odsvirana tema?

SREDIŠNJE SLUŠANJE (višestruko, po dijelovima)

– drugo slušanje (ekspozicija)

Govorim da će nam gostujuća profesorica odsvirati prvi dio djela (ekspoziciju) na glasoviru. Učenicima dijelim materijale za sljedeći zadatak (Prilozi 2., 3., 4. i 5.).

Prilog 2. Dio iz prve teme

Prilog 3. Dio iz prve teme

Prilog 4. Dio iz prve teme

Prilog 5. Dio iz prve teme

U *Prilozima 1. – 5.* nalazi se prva tema djela, ali zapis je razlomljen u dijelove koji nisu složeni pravilnim redoslijedom. Govorim učenicima da se u prvome dijelu sonate iznose dvije teme te da ćemo obraditi prvu od njih. Zadajem učenicima zadatak.

Budući da se na prvome dijelu nalaze predznaci i mjera, a na posljednjemu dvije taktne crte, lako ih možemo prepoznati. Tijekom slušanja ekspozicije učenici rješavaju zadatak, a ja provjeravam.

Nakon što smo složili dijelove teme pravilnim redoslijedom, obrađujemo ljestvicu B-dura.

(Očekujem odgovor b, es.)

Zapisujem predznake i ljestvicu na ploču.

(Očekujem odgovor: Rimske brojke koje označavaju tonove u ljestvici. Zapisujemo ih ispod tonova.)

Zapisujem stupnjeve na ploču.

U dijelu sonate koji smo slušali pojavljuju se dvije teme. Vi ste dobili dijelove prve teme. Složite dijelove teme pravilnim redoslijedom! Koji će dio biti prvi, a koji posljednji?

Pogledajte temu koja je napisana u B-duru. Koji su predznaci B-dura?

Što su stupnjevi i gdje ih u ljestvici zapisujemo?

Kako nazivamo glavne stupnjeve

<p>(Očekujem odgovor: Tonika na prvome stupnju, subdominanta na četvrtome stupnju i dominanta na petome stupnju.)</p> <p>Zapisujem glavne stupnjeve na ploču.</p>	<p><i>i gdje ih zapisujemo?</i></p>
<p>(Očekujem odgovor: b, c1, d1, es1, f1, g1, a1, b1.)</p> <p>Zapisujem glazbenu abecedu na ploču.</p>	<p><i>Kako glasi glazbena abeceda u ovoj ljestvici?</i></p>
<p>(Očekujem odgovor: do, re, mi, fa, so, la, ti, do.)</p> <p>Zapisujem solmizaciju na ploču.</p>	<p><i>Kako glasi solmizacija u durskoj ljestvici?</i></p>
<p>(Očekujem odgovor: Polustepen je razmak od male sekunde između dvaju tonova, a u durskoj se ljestvici nalazi između trećega i četvrtog stupnja te između sedmoga i osmog stupnja.)</p> <p>Zapisujem polustepene na ploču.</p>	<p><i>Što su polustepeni i gdje se nalaze u durskoj ljestvici?</i></p>
<p>(Očekujem odgovor: Tetrakord je niz od četiri ljestvična tona. Prvi se tetrakord nalazi od prvoga do četvrtog stupnja ljestvice, a drugi se tetrakord nalazi od petoga do osmog stupnja ljestvice.)</p> <p>Zapisujem tetrakorde na ploču (v. <i>Prilog 6.</i> – zapis ljestvice sa svim elementima).</p>	<p><i>Što su tetrakordi i gdje se nalaze u ljestvici?</i></p>

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
T			SD	D			
b	c1	d1	es1	f1	g1	a1	b1
DO	RE	MI	FA	SO	LA	TI	DO

Prilog 6. Ljestvica B-dura

Kako glase kvintakordi na glavnim stupnjevima?

(Očekujem odgovor: Na prvome stupnju b, d, f; na četvrtome stupnju es, g, b; na petome stupnju f, a, c.)

Zapisujem kvintakorde na ploču (Prilog 7.).

Prilog 7. Kvintakordi na glavnim stupnjevima ljestvice

Napominjem učenicima da prepisu u kajdanke ljestvicu B-dura. Nakon toga solmizacijom pjevamo ljestvicu uzlazno i silazno (Prilog 8.).

Prilog 8. Ljestvica B-dura (zapisana kako je pjevamo)

Zatim solmizacijom pjevamo oba tetrakorda uzlazno i silazno (Prilog 9.).

Prilog 9. Tetrakordi (zapisani kako ih pjevamo)

Nakon toga solmizacijom pjevamo kvintakorde uzlazno i silazno (Prilog 10.).

Prilog 10. Kvintakordi na glavnim stupnjevima (zapisani kako ih pjevamo)

Potom izvodimo vježbe na modulatoru. U prvoj vježbi pokazujem tonove ljestvice koje izvodim s učenicima. Druga je vježba ista, ali učenici pjevaju sami. U trećoj vježbi pokazujem niz tonova koje učenici najprije moraju zapamtiti, a nakon toga otpjevati.

Nakon obrade ljestvice kratko ćemo analizirati temu te je pokušati otpjevati.

(Očekujem odgovor: 4/4 mjera, B-dur. Nazivamo ga predtakt.)

(Očekujem odgovor: Ton b.)

Nakon toga izgovaramo solmizaciju u ritmu. Kada smo svladali taj korak, sljedeći je pjevanje primjera u cijelosti (*Prilog 11.*).

Prilog 11. Prva tema (pravilno posložena)

– treće slušanje (dio provedbe i dio reprize)

Govorim da u sonatama, uz ekspoziciju, postoje još dva dijela: provedba i repriza. Zapisujem na ploču. Potom govorim učenicima da će slušati dio provedbe i dio reprize. Najprije slušamo ulomak iz provedbe. Postavljam pitanje.

Koja je mjera, a koji tonalitet primjera? Kako nazivamo kraći takt na početku primjera?

Ako smo u B-duru, koji ćemo ton izgovarati solmizacijskim slogom DO?

Pokušajte tijekom slušanja zaključiti

<p>(Očekujem odgovor: U ekspoziciji se često pojavljuje tema i njezine varijacije, a u provedbi je potpuno novi glazbeni sadržaj.)</p> <p>Nakon toga slušamo početak reprize.</p> <p>Prije slušanja postavljam pitanja.</p> <p>(Očekujem odgovor: Sličnija je ekspoziciji zato što se opet pojavljuje tema.)</p> <p>Zaključujemo da su ekspozicija i repriza slične te da iznose temu, a provedba donosi neki novi sadržaj.</p>	<p><i>koja je razlika između ekspozicije i provedbe.</i></p> <p><i>Je li repriza sličnija provedbi ili ekspoziciji? Zašto?</i></p>
---	--

ZAVRŠNI DIO

Opis završnoga dijela	Pitanja/upute
<p>Završni dio započinjem pitanjima.</p> <p>ZAVRŠNO SLUŠANJE</p> <p>– četvrto slušanje (cijelo djelo)</p> <p>Tijekom završnoga slušanja skladbu ponovno izvodi profesorica na glasoviru. Nakon slušanja postavljam pitanja.</p>	<p><i>Kojega smo skladatelja danas upoznali? Što ste o njemu upamtili? Koji je naziv djela koje smo slušali? Koliko dijelova ima sonata i kako se oni zovu? Koji su predznaci B-dura?</i></p> <p><i>Sada kada znate nešto više o skladatelju i</i></p>

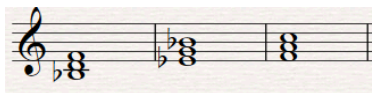
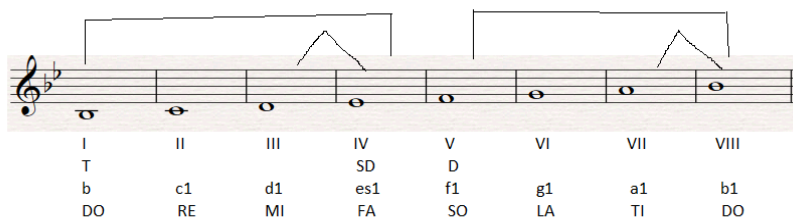
samome djelu, što mislite o skladbi? Sviđa li vam se? Koje emocije u vama izaziva? Je li vam bolja izvedba uživo ili ona s YouTubea?

Plan ploče

L. van Beethoven: Sonata u B-duru, op. 14, br. 1, I. stavak

3 dijela: 1) ekspozicija
2) provedba
3) repriza

Ljestvica B-dura

NAPOMENA

- Sve glazbene dijelove, osim uvodnoga, uživo na glasoviru izvodi nastavnica glasovira Josipa Adžić, mag. mus.

POPIS LITERATURE

Andreis, J. (1989). *Povijest glazbe, II. knjiga*. Sveučilišna naklada Liber.

Golčić, I. (2005). *Solfeggio 3*. HKD sv. Jeronima.

Vidulin, S., Plavšić, M. i Žauhar, V. (2020). *Spoznajno-emocionalno slušanje glazbe u školi*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli i Filozofski fakultet u Rijeci.

Muzička akademija u Puli

Odsjek za glazbenu pedagogiju

PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE NASTAVNOGA SATA

Obrada ljestvice E-dura

(Naslov nastavne jedinice)

Zagreb, 30. svibnja 2023.

Osnovni podatci				
Ime i prezime:	Marin Petrović			
Godina studija:	Preddiplomski			Diplomski
	I.	II.	III.	IV.
Ak. godina:	2022./2023.			
Naziv kolegija:	Metodički praktikum i praksa			
Nositeljica:	izv. prof. dr. sc. Sabina Vidulin			

Nastavni sat																		
Mentorica:		izv. prof. dr. sc. Sabina Vidulin																
Nastavni predmet:		<i>Solfeggio</i>																
Odgojno-obrazovna ustanova i razred																		
Osnovna škola																		
Razredna nastava			Predmetna nastava						Gimnazija				Osnovna glazbena škola					
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	
Nastavno područje:		Slušanje i upoznavanje glazbe																
Nastavna cjelina:		Ljestvice																
Nastavna jedinica:		Ljestvica E-dura L. van Beethoven: Sonata u E-duru, op. 14, br. 1, I. stavak																
Cilj obrade nastavne jedinice:								Upoznati značajke ljestvice E-dura kroz sonatni oblik te djelo i život skladatelja L. van Beethovena										
Korelacija s drugim predmetima/područjima:											Povijest glazbe							
Tip sata:		Obrada novoga gradiva						Ponavljjanje				Vježbanje						

Ishodi učenja	
ZNANJA (činjenična i teorijska) Učenik će:	Shvatiti značajke ljestvice E-dura
	Analizirati i sintetizirati dijelove sonatnoga oblika
	Vrednovati život i djelo skladatelja u kontekstu vremena i prostora
VJEŠTINE (spoznajne, psihomotoričke, socijalne) Učenik će:	Razviti sposobnost aktivnoga slušanja glazbenih primjera
	Razviti sposobnost emocionalnoga promišljanja prilikom slušanja umjetničkih djela
	Izraziti emocije prilikom slušanja umjetničkih djela
SAMOSTALNOST Učenik će:	Sudjelovati u nastavi
	Odgovarati na pitanja
	Aktivno slušati glazbene primjere
ODGOVORNOST Učenik će:	Pažljivo pratiti nastavu
	Aktivno pristupiti radu
	Sudjelovati u komunikaciji

Načini vrjednovanja učeničkih postignuća:	Razgovor, poticanje na suradnju, zainteresiranost na satu
Postupci motivacije učenika:	Slušanje, razgovor, komentiranje, poticanje aktivnosti slušanja glazbenih primjera kroz prethodno postavljene zadatke

Artikulacija nastavne jedinice

Etapa nastavnoga sata i vremenska struktura	Učitelj:	Učenik:	Oblici rada	Nastavne metode	Nastavna sredstva i pomagala
Uvodni dio Trajanje: 10 minuta	Postavlja pitanja	Odgovaraju na pitanja	Frontalni oblik	Metoda razgovora, metoda, usmenoga izlaganja, metoda demonstracije	Računalo, zvučnici
Središnji dio Trajanje: 25 minuta	Određuje u koje se vrijeme izvodi koji dio skladbe, postavlja pitanja, izlaže novo gradivo	Odgovaraju na pitanja, usmjeravaju pažnju na novo gradivo	Frontalni oblik	Metoda demonstracije, metoda usmenoga izlaganja, metoda razgovora	Ploča, glasovir
Završni dio Trajanje: 10 minuta	Postavlja pitanja	Pažljivo slušaju, odgovaraju na pitanja	Frontalni oblik	Metoda razgovora, metoda usmenoga izlaganja, metoda demonstracije	Glasovir

Razrada nastavnoga sata po etapama

UVODNI DIO

Opis uvodnoga dijela	Pitanja/upute
<p>Nakon pozdrava i kratkoga razgovora s učenicima slijedi slušanje djela. Učenici dobivaju naputak da se opuste i poslušaju djelo.</p> <p>UVODNO SLUŠANJE Uvodno slušanje zapisa s <i>YouTubea</i>. Djelo se sluša do reprize: https://www.youtube.com/watch?v=YkWwBxhQFb8. (00:30 – 05:15) Nakon slušanja postavljam pitanja.</p> <p>Nakon razgovora zapisujem na ploču ime skladatelja i djela koje smo slušali: L. van Beethoven: Sonata u E-duru, op. 14, br. 1, I. stavak</p>	<p><i>Je li vam djelo bilo zanimljivo? Što vam se svidjelo, a što nije? Kako ste se osjećali tijekom slušanja? Jeste li ga već čuli ovo djelo i znate li tko je njegov skladatelj?</i></p>

SREDIŠNJI DIO

Opis središnjega dijela	Pitanja/upute
<p>Središnji dio započinjemo pokazivanjem fotografije skladatelja (<i>Prilog 1.</i>) i iznošenjem osnovnih podataka o njemu.</p> 	

Prilog 1. L. van Beethoven

Potom postavljam pitanja.

„L. van Beethoven je skladatelj rođen u Njemačkoj, a živio je u Beču. Djelovao je u razdoblju klasicizma.”

„Klasicizam povezujemo s 18. stoljećem. Beethovenovi su suvremenici, također predstavnici klasicizma, bili J. Haydn i W. A. Mozart.”

Nakon toga iznosim neke zanimljivosti iz Beethovenova života.
„Prvi javni nastup održao je sa sedam godina, a prva je djela skladao s dvanaest godina.”

Znate li tko je bio L. van Beethoven? U kojemu je vremenskom razdoblju on živio i skladao?

S kojim stoljećem povezujemo razdoblje klasicizma?

Jeste li čuli za te skladatelje? Poznajete li neka njihova djela? Svirate li neka njihova djela? Kako se osjećate dok ih svirate? Koju emociju ta djela prenose?

Što mislite, kako se kao sedmogodišnjak osjećao prije svojega prvoga javnog nastupa? Kako se vi osjećate prije svojih nastupa? Jeste li pokušali nešto samostalno skladati?

„Tijekom svoje glazbene izobrazbe i glazbenih nastupa imao je veliku podršku oca. Poučavali su ga neki od najpoznatijih skladatelja toga vremena (Haydn, Salieri). Kasnije je i sam Beethoven živio od poučavanja.”

Što mislite, koliko su u glazbenoj izobrazbi važni podrška roditelja i kvalitetan učitelj?

„Beethoven je već u ranoj mladosti imao poteškoća sa sluhom, koje su se tijekom dvadesetak godina njegove karijere pogoršavale, sve dok nije potpuno oglušio.”

Što mislite, kako mu je bilo skladati kada su započele poteškoće sa sluhom? Je li njegovo stvaralaštvo zbog te činjenice još impresivnije?

„Beethovenova nas djela uvode u novo glazbeno-stilsko razdoblje.”

Znate li koje stilsko razdoblje slijedi nakon klasicizma?

Nakon toga iznosim podatke o djelu koje smo slušali. Govorim da je sonata višestavačno instrumentalno djelo koje je najčešće napisano za glasovir i violinu. Napominjem da su u doba klasicizma sonate bile vrlo popularne. Potom tumačim naslov djela. Postavljam pitanje učenicima.

Što znači op.? Za koju je to riječ kratica?

(Očekujem odgovor da je *op.* kratica za *opus*, a da je *opus* skup svih djela nekoga umjetnika.)

Nakon toga govorim da *br.* znači *broj*, a *stavak* je veća samostalna cjelina u nekoj skladbi te se svaki stavak razlikuje tempom i sadržajem.

Znate li neka Beethovenova djela?

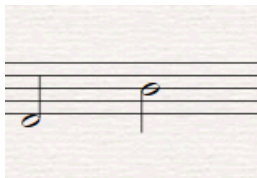
Govorim učenicima: „Budući da je s nama na satu profesorica glasovira, pomoći će nam da se prisjetimo nekih Beethovenovih najpoznatijih djela.” Profesorica potom svira teme iz 5. simfonije, Ode radosti, skladbe Za Elizu. Nakon svake odsvirane teme postavljam pitanja.

Je li vam tema poznata?
Znate li kako se zove djelo iz kojega je odsvirana tema?

SREDIŠNJE SLUŠANJE (višestruko, po dijelovima)

– drugo slušanje (ekspozicija)

Govorim da će nam gostujuća profesorica odsvirati prvi dio djela (ekspoziciju) na glasoviru. Učenicima dijelim materijale za sljedeći zadatak (*Prilozi 2., 3., 4. i 5.*).

Prilog 2. Dio iz prve teme

Prilog 3. Dio iz prve teme

Prilog 4. Dio iz prve teme

Prilog 5. Dio iz prve teme

U *Prilozima 1. – 5.* nalazi se prva tema djela, ali zapis je razlomljen u dijelove koji nisu složeni pravilnim redoslijedom. Govorim učenicima da se u prvome dijelu sonate iznose dvije teme te da ćemo obraditi prvu od njih. Zadajem učenicima zadatak.

Budući da se na prvome dijelu nalaze predznaci i mjera, a na posljednjemu dvije taktne crte, lako ih možemo prepoznati. Tijekom slušanja ekspozicije učenici rješavaju zadatak, a ja provjeravam.

Nakon što smo složili dijelove teme pravilnim redoslijedom, obrađujemo ljestvicu E-dura.

(Očekujem odgovor: fis, cis, gis, dis.)

Zapisujem predznake i ljestvicu na ploču.

(Očekujem odgovor: Rimske brojke koje označavaju tonove u ljestvici. Zapisujemo ih ispod tonova.)

Zapisujem stupnjeve na ploču.

U dijelu sonate koji smo slušali pojavljuju se dvije teme. Vi ste dobili dijelove prve teme.

Složite dijelove teme pravilnim redoslijedom!

Koji će dio biti prvi, a koji posljednji?

Pogledajte temu koja je napisana u E-duru. Koji su predznaci E-dura?

Što su stupnjevi i gdje ih u ljestvici zapisujemo?

(Očekujem odgovor: Tonika na prvome stupnju, subdominanta na četvrtome stupnju i dominantna na petome stupnju.)

Zapisujem glavne stupnjeve na ploču.

Kako nazivamo glavne stupnjeve i gdje ih zapisujemo?

(Očekujem odgovor: e1, fis1, gis1, a1, h1, cis2, dis2, e2.)

Zapisujem glazbenu abecedu na ploču.

Kako glasi glazbena abeceda u ovoj ljestvici?

(Očekujem odgovor: do, re, mi, fa, so, la, ti, do.)

Zapisujem solmizaciju na ploču.

Kako glasi solmizacija u durskoj ljestvici?

(Očekujem odgovor: Polustepen je razmak od male sekunde između dvaju tonova, a u durskoj se ljestvici nalazi između trećega i četvrtog stupnja te između sedmoga i osmog stupnja.)

Zapisujem polustepene na ploču.

Što su polustepeni i gdje se nalaze u durskoj ljestvici?

(Očekujem odgovor: Tetrakord je niz od četiri ljestvična tona. Prvi se tetrakord nalazi od prvoga do četvrtog stupnja ljestvice, a drugi se tetrakord nalazi od petoga do osmog stupnja ljestvice.)

Zapisujem tetrakorde na ploču (v. *Prilog 6.* – zapis ljestvice sa svim elementima).

Što su tetrakordi i gdje se nalaze u ljestvici?

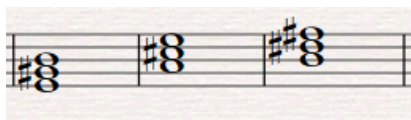
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
T			SD	D			
e1	fis1	gis1	a1	h1	cis2	dis2	e2
DO	RE	MI	FA	SO	LA	TI	DO

Prilog 6. Ljestvica E-dura

Kako glase kvintakordi na glavnim stupnjevima?

(Očekujem odgovor: Na prvome stupnju e, gis, h; na četvrtome stupnju a, cis, e; na petome stupnju h, dis, fis.)

Zapisujem kvintakorde na ploču (*Prilog 7.*).

Prilog 7. Kvintakordi na glavnim stupnjevima ljestvice

Napominjem učenicima da prepisu u kajdanke ljestvicu E-dura. Nakon toga solmizacijom pjevamo ljestvicu uzlazno i silazno (*Prilog 8.*).

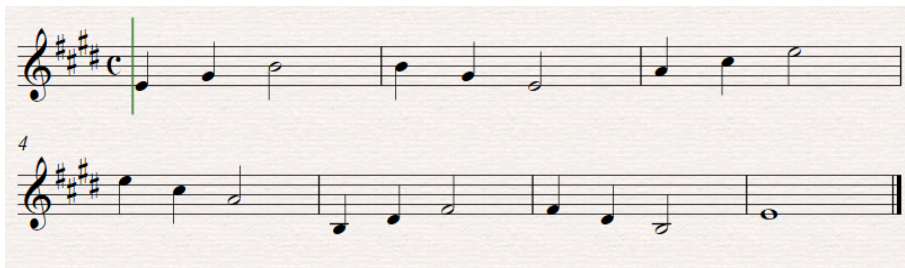
Prilog 8. Ljestvica E-dura (zapisana kako je pjevamo)

Zatim solmizacijom pjevamo oba tetrakorda uzlazno i silazno (*Prilog 9.*).

Prilog 9. Tetrakordi (zapisani kako ih pjevamo)

Nakon toga solmizacijom pjevamo kvintakorde uzlazno i silazno (*Prilog 10.*).

Prilog 10. Kvintakordi na glavnim stupnjevima (zapisani kako ih pjevamo)

Potom izvodimo vježbe na modulatoru. U prvoj vježbi pokazujem tonove ljestvice koje izvodim s učenicima. Druga je vježba ista, ali učenici pjevaju sami. U trećoj vježbi pokazujem niz tonova koje učenici najprije moraju zapamtiti, a nakon toga otpjevati.

Nakon obrade ljestvice kratko ćemo analizirati temu te je pokušati otpjevati.

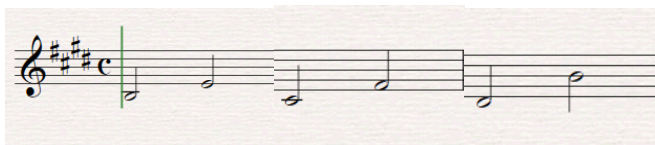
Koja je mjera, a koji tonalitet primjera?

(Očekujem odgovor: 4/4 mjera, E-dur.)

Ako smo u E-duru, koji ćemo ton izgovarati solmizacijskim slogom DO?

(Očekujem odgovor: Ton e.)

Nakon toga izgovaramo solmizaciju u ritmu. Kada smo svladali taj korak, sljedeći je pjevanje primjera u cijelosti (*Prilog 11.*).

Prilog 11. Prva tema (pravilno posložena)

– treće slušanje (dio provedbe i dio reprize)

Govorim da u sonatama, uz ekspoziciju, postoje još dva dijela: provedba i repriza. Zapisujem na ploču. Potom govorim učenicima da će slušati dio provedbe i dio reprize. Najprije slušamo ulomak iz provedbe. Postavljam pitanje.

<p>(Očekujem odgovor: U ekspoziciji se često pojavljuju tema i njezine varijacije, a u provedbi je potpuno novi glazbeni sadržaj.)</p> <p>Nakon toga slušamo početak reprize.</p> <p>Prije slušanja postavljam pitanja.</p> <p>(Očekujem odgovor: Sličnija je ekspoziciji zato što se opet pojavljuje tema.)</p> <p>Zaključujemo da su ekspozicija i repriza slične te da iznose temu, a provedba donosi neki novi sadržaj.</p>	<p><i>Pokušajte tijekom slušanja zaključiti koja je razlika između ekspozicije i provedbe.</i></p> <p><i>Je li repriza sličnija provedbi ili ekspoziciji? Zašto?</i></p>
<p>ZAVRŠNI DIO</p>	
<p>Opis završnoga dijela</p>	<p>Pitanja/upute</p>
<p>Završni dio započinjem pitanjima.</p> <p>ZAVRŠNO SLUŠANJE</p>	<p><i>Kojega smo skladatelja danas poznali? Što ste o njemu upamtili? Koji je naziv djela koje smo slušali? Koliko dijelova ima sonata i kako se oni zovu? Koji su predznaci E-dura?</i></p>

– četvrto slušanje (cijelo djelo)

Tijekom završnoga slušanja skladbu ponovno izvodi profesorica na glasoviru. Nakon slušanja postavljam pitanja.

Sada kada znate nešto više o skladatelju i samome djelu, što mislite o skladbi? Sviđa li vam se? Koje emocije u vama izaziva? Je li vam bolja izvedba uživo ili ona s YouTubea?

Plan ploče

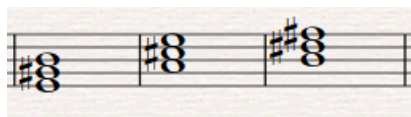
L. van Beethoven: Sonata u E-duru, op. 14, br. 1, I. stavak

3 dijela: 1) ekspozicija
 2) provedba
 3) repriza

Ljestvica E-dura

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
T			SD	D			
e1	fis1	gis1	a1	h1	cis2	dis2	e2
DO	RE	MI	FA	SO	LA	TI	DO

NAPOMENA

- Sve glazbene dijelove, osim uvodnoga, uživo na glasoviru izvodi nastavnica glasovira Josipa Adžić, mag. mus.

POPIS LITERATURE

Andreis, J. (1989). *Povijest glazbe, II. knjiga*. Sveučilišna naklada Liber.

Golčić, I. (2005). *Solfeggio 3*. HKD sv. Jeronima.

Vidulin, S., Plavšić, M. i Žauhar, V. (2020). *Spoznajno-emocionalno slušanje glazbe u školi*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli i Filozofski fakultet u Rijeci.

6. ZAKLJUČAK

Umjetnička glazba prati čovječanstvo kroz cijelu njegovu povijest, od prvih civilizacija pa sve do današnjega društva kakvo poznajemo. Ona ima veliku ulogu u kulturnome odgoju pojedinca te ju je stoga bitno upoznati u ranoj školskoj dobi. Porazna je činjenica da je sve manje publike na koncertima umjetničke glazbe te da se učenike i roditelje mora nagovarati da im prisustvuju. Nastava glazbene kulture, glazbene umjetnosti i *solfeggia* zasigurno su mjesta na kojima će se umjetnička glazba najviše slušati i najbolje analizirati, stoga je bitno kroz tu nastavu učenicima približiti umjetničku glazbu i pomoći im da je zavole. Spoznajno-emocionalni pristup slušanja glazbe optimalan je za to jer su njegove prednosti pred standardnim pristupom višestruke. Uz spoznajnu analizu djela, učenici izražavaju i emocije koje u njima djelo budi te se upoznaju sa skladateljem/skladateljicom i vremenom u kojemu je djelovao/djelovala. Spoznajno-emocionalni pristup kroz raznovrsne analitičke zadatke i promišljanje o emocijama nastavu čini zabavnom, a djela koja se slušaju zanimljivijima. Iz vlastitoga iskustva mogu zaključiti da takav pristup ima pozitivan utjecaj i da ga učenici vrlo rado prihvaćaju. Također, spoznajno-emocionalni pristup zahtijeva od učitelja savršeno razumijevanje nastavnoga plana i programa i nastavne cjeline koju obrađuje te detaljnu pripremu da bi mogao prenijeti svoje znanje na učenike. Iziskuje mnogo truda i promišljanja te opširne priprave, ali nagrada za sav rad nakraju su zadovoljni učenici i učitelj te ljubav prema umjetničkoj glazbi koja će se dalje prenositi.

Literatura

Brđanović, D. (2017). Glazbeno obrazovanje i obrazovanje glazbom – neiskorišteni obrazovni potencijal. U: S. Vidulin (ur.), *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 5* (str. 431–446). Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Muzička akademija u Puli.

Dobrota, S. i Ćurković, G. (2006) Glazbene preferencije djece mlađe školske dobi. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, LII(15–16), 105–113. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/25036>.

Kazić, S. i Vidulin S. (2021). Auditivni pristup u nastavi *solfeggia*: povijesni pregled i propitivanje novih mogućnosti. U: S. Vidulin (ur.), *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 7* (str. 361–380). Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Muzička akademija u Puli.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2006). *Nastavni planovi i programi za osnovne glazbene škole i osnovne plesne škole*. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Rojko, P. (2012). *Glazbenopedagoške teme*. Vlastita naklada: Jakša Zlatar.

Šulentić Begić, J. (2009). Glazbeni ukus učenika osnovnoškolske dobi. *Tonovi*, 53, 65–74.

Vidulin, S. (2013). Utjecaj glazbene nastave na (glazbenu) kulturu učenika. U: N. Hrvatić i A. Klapan (ur.), *Pedagogija i kultura* (str. 421–432). Hrvatsko pedagoško društvo.

Vidulin, S. (2021). Metodička artikulacija nastavnog sata glazbe utemeljena na načelima spoznajno-emocionalnoga slušanja glazbe. U: Vlado S. Milošević (ur.), *Tradicija kao inspiracija* (str. 7–22). Akademija umjetnosti Univerziteta u Banja Luci.

Vidulin, S. (2023). *Spoznajno-emocionalno slušanje glazbe u nastavi solfeggia: primjeri dobre prakse*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

Vidulin, S. i Martinović, V. (2015). Umjetnička glazba i oblikovanje kulturnoga identiteta učenika. *Školski vjesnik*, 64(4), 573–588. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/153129>.

Vidulin, S., Plavšić, M. i Žauhar, V. (2020). *Spoznajno-emocionalno slušanje glazbe u školi*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli i Filozofski fakultet u Rijeci.

Vidulin, S. i Radica, D. (2017). Spoznajno-emocionalni pristup slušanju glazbe u školi: teorijsko polazište. U: S. Vidulin (ur.), *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 5* (str. 55–71). Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Muzička akademija u Puli.

Vidulin, S., Žauhar, V. i Plavšić, M. (2023.). Dobrobiti spoznajno-emocionalnoga slušanja glazbe na nastavi *soffeggia*. U: S. Vidulin (ur.), *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 8* (str.171–187). Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Muzička akademija u Puli.

Sažetak

Umjetnička glazba prati razvoj čovječanstva i ima veliki utjecaj u razvoju društva i životu pojedinca. Upravo iz toga razloga, a budući da je u glazbenome obrazovanju zanemarena, naša je namjera bila učiniti je dostupnom i zanimljivom učenicima glazbene škole. Na nastavi *solfeggia* učitelji imaju priliku učenike upoznati s umjetničkom glazbom kako bi je doživjeli, bolje razumjeli i prihvatili. S tom svrhom, u ovome diplomskome radu prikazali smo obradu dviju ljestvica (E-dur i B-dur), gradiva iz četvrtog i trećeg razreda, primjenjujući spoznajno-emocionalno slušanje glazbe te smo ukazali na njegove mogućnosti kao novi i kreativni način poučavanja *solfeggia*. Iz nastavnih priprava za realizirane nastavne jedinice moguće je uvidjeti na koji se način model implementira u praksi, kao i koje su njegove višestruke koristi; nastava je zanimljivija, a učenici i učitelj zadovoljniji.

Ključne riječi: emocije, emocionalni pristup, slušanje i upoznavanje glazbe, *solfeggio*, umjetnička glazba

Abstract

Art music follows the evolution of humankind and has a great influence on the development of society and life of the individual. For this very reason, and due to art music being neglected in music education, the intention was to make it accessible and interesting to music school students. Ear training (solfege) teachers have the opportunity to introduce students to art music for them to experience, get better understanding of, and embrace it. For this purpose, the paper methodologically presents two scales (E major and B major), materials from the third and fourth grade, applies cognitive-emotional listening to music, and provides new and creative possibilities of teaching ear training. The teaching preparations for the realized teaching units show the ways the model is implemented, as well as its multiple benefits; the teaching is more interesting, and both students and the teacher are more satisfied.

Keywords: art music, ear training, emotion, emotional approach, listening to music, music understanding